

Lokalförsörjningsplan 2024–2026

Med framåtblick till 2040

Innehåll

4.1 Sammanfattning	3
4.2 Planeringsförutsättningar	5
4.2.1 Förändringar i elevantalet i Stockholm	6
4.2.1.1 Antal barn och unga i Stockholm	6
4.2.1.2. Elevantal i Stockholm	8
4.2.2 Övriga förutsättningar	9
4.2.4.1 Funktionsprogram	9
4.2.4.2 Planprocesser – tillgång till mark	10
4.2.4.3 Stadens policyer och uppdrag	12
4.2.3. Ekonomiska förutsättningar för skolbyggnation	14
4.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling	15
4.3.1. Hyreskostnadsutveckling	15
4.3.1.1. Administrativa lokaler	16
4.3.1.2. Grundskola	16
4.3.1.3. Gymnasium	17
4.3.2 Ekonomiska utmaningar	18
4.4 Samverkan	18
4.4.1 Idrottslokaler	18
4.4.2 Förskola	20
4.4.3 Kulturskolan	21
4.4.4 Föreningsliv	21
4.4.5 Enskilt drivna fritidsklubbar	21
4.4.6 Vuxenutbildning	22
4.5 Administrativa lokaler	22
4.5.1. Summerande analys av nuläge samt framtida planering	22
4.5.2 Nuläge 31 januari 2023	22
4.5.3. Lokalbehov för administrativa lokaler	22
4.5.4 Planerade lokalförändringar för år 2024–2031	23
4.5.5 Planerade lokalförändringar för år 2032–2040	23
4.6 Grund- och gymnasieskola	23

4.6.1. Summerande analys av nuläge samt framtida planering	23
4.6.2. Nuläge 31 januari 2023	24
4.6.2.1. Kapacitet och fyllnadsgrad	24
4.6.2.2. Elevantal	24
4.6.2.3. Ekonomiskt nuläge	26
4.6.3. Planering av lokaler för år 2024–2031 (första planeringsperioden)	28
4.6.3.1. Lokalbehov under första planeringsperioden	28
4.6.4. Planering av lokaler för år 2032–2040 (andra planeringsperioden)	33
4.6.5. Fristående skolor	34
4.7 Övrig information	36
4.7.1 Särskild redovisning av projekt: Evakueringsskolan i Västerort	36

Bilagor

4.1. Lokalförsörjning för grundskolan 2024–2040, totalt och per stadsdelsnämndsområde

4.2. Lokalförsörjning för gymnasieskolan 2024–2040

4.3. Funktionsprogram för skollokalerna

4.1 Sammanfattning

Utbildningsförvaltningen bedömer att Stockholms stads skolor har en sammanlagd kapacitet om cirka 109 000 elevplatser varav 89 000 i grundskolan och 20 000 i gymnasieskolan. Med dagens elevantal används 90 procent av stadens kommunala grundskoleplatser och 92 procent av gymnasieplatser.

Under de kommande tio åren skiljer planeringsförutsättningar för grund- och gymnasieskola från varandra. Senarelagd bostadsbyggnation samt nedjusterad befolkningsprognos gör att stadens elevantalsframskrivning inte bara är kraftigt nedjusterad, utan även innebär ett trendbrott från ökat till minskat elevantal i grundskolan. Antalet elever i stadens kommunala grundskolor förväntas minska med 2 000 elever fram till 2031.

Förvaltningen planerar mellan år 2023–2031 att öka lokalkapaciteten i grundskolan med 2300 elevplatser. Jämfört med förra årets lokalförsörjningsplan, vilken redovisade en planering om 6500 nya elevplatser fram till år 2030, har förvaltningen minskat sin planering markant. Trots detta finns det fortfarande fler platser i planeringen än vad framskrivningen ger stöd för vilket innebär att hyreskostnaderna per elev kommer att öka. Det är en central uppgift för förvaltningen under det kommande året att säkerställa kvaliteten i prognoserna och ta fram åtgärder för att ta tillvara existerande kapacitet och begränsa kostnadsutvecklingen. Således är det troligt att färre projekt än de som redovisas i lokalförsörjningsplanen kommer att erhålla genomförandebeslut och färdigställas inom planeringsperioden.

Samtidigt har alla barn i Stockholm lika rätt till en skola nära hemmet. En kombination av minskande elevkullar i innerstaden och omfattande bostadsbyggnation i områden där befintliga skolor inte kan ta emot alla tillkommande försvårar planeringen. Det finns också omfattande behov av att ersätta stora delar av de 10 000 elevplatser med tidsbegränsat bygglov samt att utöka antalet platser inom den anpassade grundskolan.

År 2032 och framåt förväntas antalet barn och unga i grundskoleåldern återigen öka till följd av omfattande bostadsbyggnation. Att veta exakt hur stort det framtida behovet är om 10–20 år är svårt att förutse eftersom förutsättningarna kan förändras av många skäl. Behovet av nya skolor är direkt knutet till planerad bostadsbyggnation, medan tidplan och kapacitet för nya skolor helt och hållet är relaterat till planprogrammets genomförandetakt och omfattning.

Att hitta mark och lokaler för nya skolor eller bygga ut de befintliga skolorna är en växande utmaning i Stockholm. Samtidigt blir planprocesserna alltmer komplexa och tar längre tid än tidigare. Utbildningsförvaltningen är beroende av att hela staden arbetar tillsammans för att säkerställa de skolbehov som uppstår. Arbetet sker genom Samordnad skolplanering för Stockholm (SAMS) och utgår från kommunstyrelsens planeringsinriktning. Det är väsentligt att de markområden som anvisas möjliggör att bygga kostnadseffektivt, med god miljö och hög tillgänglighet. Samtidigt vill förvaltningen undvika tidiga detaljplaneprocesser för skolor med byggår under andra planeringsperioden för att minska risken för allt för lång tid mellan att detaljplanen vinner laga kraft och att den nya skolan byggs. Tiden är en riskfaktor då förändrade behov och funktionskrav kan innebära att detaljplanen inte är aktuell och behöver göras om innan skolan kan byggas. Begränsad tillgång på mark i den växande staden ger även

ökade kostnader för att tillgängliggöra marken, exempelvis genom behov av sanering eller rivning av befintliga byggnader.

Jämfört med förra årets lokalförsörjningsplan har förvaltningen flyttat flera planerade nya skolor längre fram i tiden. Några tidigare planerade platser för nya skolor har även tagits helt bort från planeringen.

Mellan år 2022 och 2031 förväntas över 4 500 fler elever gå på gymnasieskolor inom staden varav 2100 elever i stadens kommunala skolor. För att stockholmselever ska ha en fortsatt möjlighet att gå i en gymnasieskola inom Stockholm stad behöver nya gymnasieplatser tillskapas såväl hos kommunala som fristående skolor enligt elevantalsframskrivningen. Om investeringsviljan hos fristående aktörer försvagas, behöver förvaltningen utöka mer än planerad.

Förvaltningen planerar att tillskapa 1 700 nya elevplatser i kommunala gymnasieskolan, vilket motsvarar det förväntade behovet fram till år 2031 för att det finns litet ledigt kapacitet i dagens befintliga bestånd.

På längre sikt råder det en större osäkerhet kring elevutvecklingen. Prognoser visar att antalet gymnasieelever i länet minskar mellan år 2031 och 2040, medan antalet stockholmselever förväntas vara relativt oförändrat. Förvaltningen planerar inga kapacitetsförändringar under den andra planeringsperioden. Elevantalsutvecklingen kommer följas noggrant för att säkerställa ekonomiskt hållbara verksamheter och ett kostnadseffektivt nyttjande av stadens lokalresurser.

Den sammanlagda årshyran uppgår år 2023 till 2 583 mnkr.

- År 2023–2026 ökar årshyran med 5 procent, 133 mnkr, exklusive indexering.
- År 2023–2033 ökar årshyran med 13 procent, 334 mnkr, exklusive indexering.
- Grundskolans hyreskostnader ökar med 13 procent, gymnasiet med 16 procent och de administrativa lokalerna är i princip oförändrade jämfört med 2023

Enligt den nuvarande planeringen stiger hyreskostnaden per elev till år 2031, både inom grundskola och gymnasium.

Förvaltningen ser ett behov av att elevantalsframskrivningar förlängs så att den överensstämmer med prognosperioden för hyreskostnaderna, dvs. 10 år framåt. Idag beräknas kostnaderna år 2032–2033 genom extrapolering då det saknas underlag för faktisk planering och kostnadskalkyl. Förvaltningen ser också behov av att förlänga befolkningsprognosen till några år efter 2040. Som följd av senarelagd bostadsbyggnation och hur det redovisas vidare i befolkningsprognosen, fångar befolkningsprognosen fram till 2040 inte längre det totala skolbehovet som stadens bostadsmål av 140 000 bostäder kommer att generera. I genomsnitt tar det upp till tio år efter färdigställande av bostadsbyggnation att antal barn i grundskoleåldern har nått sitt högsta antal i området.

Ränte- och prisutveckling påverkar kostnadsläget för nämndens lokalförsörjning starkt och den förändrade demografiska utvecklingen skapar osäkerhet i lokalplaneringen. Ett sjunkande elevantal i grundskolan i kommande år i kombination med stigande priser på byggmarknaden

samtidigt som många tillfälliga platser behöver ersättas av permanenta innebär att förvaltningens hyreskostnader per elev stiger. Förvaltningen arbetar ständigt för att genomföra kostnadseffektiva projekt men ser trots det att ett antal projekt kommer att behöva genomföras under första planeringsperioden som innebär mycket höga kostnader per elevplats. Dessa dyra projekt behöver då finansieras främst genom en lägre total projektvolym. Förvaltningen ser att befolkningstillväxten kan öka igen på längre sikt vilket skapar behov av att reservera mark för framtida nybyggnation utan att behöva påbörja detaljplaneprocesser.

Utbildningsförvaltningen och Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) kan båda konstatera att priserna ökat till en sådan nivå att det vid nybyggnation är omöjligt att hamna under stadens styrande nyckeltalet innebärande en hyra på 30 000 kr per elevplats. Utifrån rådande förutsättningar, ramar och kravställningar behöver nya och relevanta nyckeltal tas fram för att vara ett stöd i styrningen av stadens lokalförsörjning. Samtidigt kvarstår utmaningen med kostnadsläget för byggprojekten och det kommer krävas andra åtgärder för att faktiskt påverka kostnaderna i projekten.

Utbildningsförvaltningen önskar att staden tar ett samlat grepp kring arbetet med klimatanpassning av skolfastigheter. Bland annat krävs en översyn av finansiering så att klimatåtgärder inte bidrar till att andra viktiga uppdrag och åtgärder inte kan genomföras.

Godkännande av denna lokalförsörjningsplan innebär att utbildningsnämnden ställer sig bakom inriktningen i planeringen. Varje enskilt projekt beslutas separat genom inriktnings- och genomförandebeslut.

4.2 Planeringsförutsättningar

Förvaltningen ska tillhandahålla och planera för ändamålsenliga och kostnadseffektiva lokaler för alla kommunala skolor i staden. En god och resurseffektiv lokalplanering är en av förutsättningarna för att säkerställa en god lärmiljö för alla elever i stadens skolor. Förvaltningens lokalplanering ska utgå från att skapa trygga och ändamålsenliga fysiska miljöer för elever och personal, samtidigt som hänsyn tas till flexibilitet, yt- och kostnadseffektivitet samt stadens miljömål.

Kommunfullmäktige beslutar om elevschabloner i stadens budget. Dessa schabloner används för att finansiera all skolverksamhet, från lärarlöner och läromedel till lokalkostnader. För att lokalkostnaderna inte ska ta allt för stor del av schablonerna är det viktigt att undvika tomma, kostnadsdrivande lokaler och sträva efter hög fyllnadsgrad i skolorna. Samtidigt är det viktigt att säkerställa elevplatser till alla elever även i framtiden.

Förvaltningens lokalplanering grundar sig på befolkningsprognoser för Stockholms stad och region, respektive Stockholms stads framskrivningar av antal elever för grundskola och gymnasieskola i stadens kommunala skolor. Förutom prognoser påverkas förvaltningens arbete med lokalförsörjningen också av strategiska bedömningar, stadens policyer, ekonomiska förutsättningar samt befintligt lokalbestånd och dess underhållsbehov.

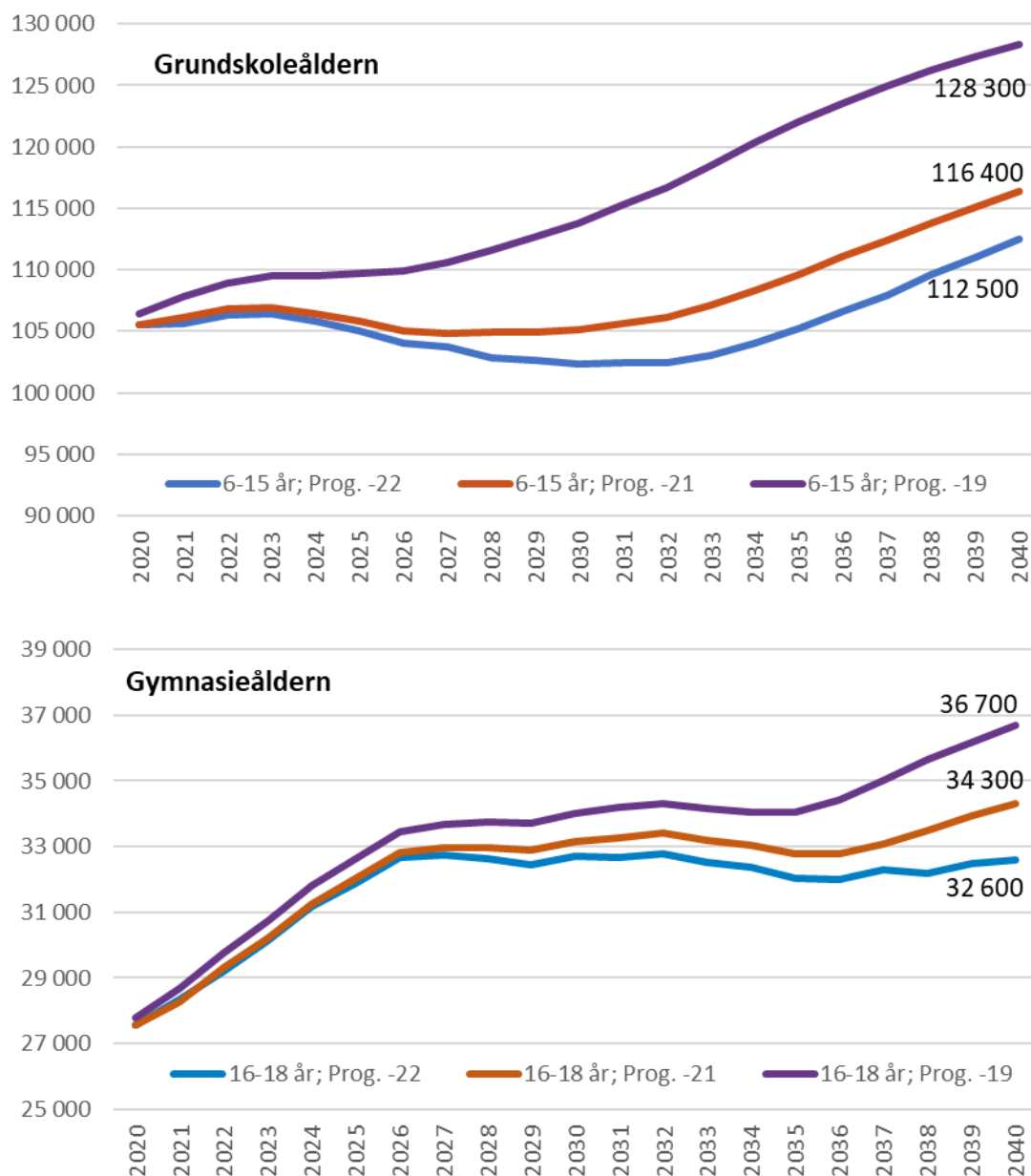
4.2.1 Förändringar i elevantalet i Stockholm

4.2.1.1 Antal barn och unga i Stockholm

Stockholms stad har ett mål att bygga 140 000 bostäder mellan år 2010–2030. Fram till och med december 2022 hade nästan hälften av bostäderna påbörjats. Samtidigt har Stockholms stad i och med 2013 års Stockholmsförhandling om utbyggd tunnelbana förbundit sig att bygga totalt 45 900 bostäder fram till och med 2030. Av dessa bostäder är drygt 11 000 färdigställda eller under byggnation. Ytterligare knappt 30 000 bostäder är i pågående planering och resterande cirka 5 000 bostäder kommer planstartas de närmsta åren för att hinna färdigställas till år 2030. Det stora antalet bostäder kräver att samhällsservicen byggs ut i samma takt.

Till följd av stadens åldersstruktur och bostadsbyggnation, har antalet folkbokförda barn och unga mellan 6–18 år i Stockholms stad ökat med 34 000 från och med år 2007. Stadens prognoser har dessutom historiskt signalerat en konstant ökning av antal barn och unga fram till år 2040. Förvaltningens prognostiserad lokalbehov har dock ändrat sig markant under de senaste åren. Stadens befolkningsprognoser tas fram årligen, och bygger på antaganden om barnafödande, dödlighet, flyttströmmar och nybyggnation. Figur 4.1 visar hur utvecklingen för befolkningen 6–15 år och 16–18 år sett ut i stadens prognoser 2019, 2021 och 2022. De senaste åren har stadens prognoser justerats ned år för år. Även om alla prognoser visar en befolkningsökning fram till 2040 och ökat behov av nya elevplatser, så har staden bara under tre års tid tappat ett förväntat behov av 15 900 nya elevplatser för grundskolan och 4 100 för gymnasieskolan. Detta motsvarar 18 fullstora grundskolor och fem gymnasieskolor. Den omfattande nedjusteringen av stadens befolkningsprognos leder till ett stort behov av översyn av lokalplaneringen för skolverksamhet.

Figur 4:1 Antal folkbokförda barn 6–15 (övre) och 16–18 år (nedre) år 2020–2040 enligt befolkningsprognoser 2019, 2021 och 2022

Förändringar i befolkningsprognosen beror huvudsakligen på tre saker:

1. Lägre fruktsamhetsantagande. Antal barn som föds i Stockholm, och i hela Sverige, är lägre än vad man tidigare antagit.
2. Senarelagd nybyggnation. Byggstart för flera planerade nybyggnationsprojekt har skjutits framåt ett antal år och vi kommer troligtvis se ytterligare förseningar speciellt i nära framtid mot bakgrund av världsläget med ränte- och prisutvecklingen
3. Förändringar i flyttmönster. Under de senaste åren har inflyttningen, och speciellt invandringen, till Stockholm minskat och utflyttningen från Stockholm ökat. Utvecklingen förstärktes av Covid-19-pandemin. Det är svårt att förutse hur flyttmönstren kommer att se ut efter pandemin i nuvarande världsläge.

Förändringar i prognosunderlaget skapar svårigheter att bedöma när i tid som behovet av tillkommande elevplatser eller behov att ställa om befintliga elevplatser att motsvara behovet kommer. Det är speciellt svårt att tidsätta förväntat platsbehov inom planerade exploateringsområden för grundskolan. Å ena sidan behöver frågan om elevplatser vara med i tidigt skede när detaljplan för hela stadsutvecklingsprojekt ska fastställas även om det ofta finns en optimism i tidplanerna för planernas genomförandetakt. Å andra sidan behöver planeringen av elevplatser vara kopplat till behovet i befolkningsprognosen och elevtalsframskrivningen. När man endast tittar på planerad bostadsbyggnation oavsett skede, finns det förutsättningar att byggstarta två eller tre gånger så många bostäder som faktiskt kommer att genomföras med angiven tidsplan inom kommande två till fem år. Resten kommer enligt stadens befolkningsprognos att senareläggas. Dessa skillnader mellan prognos och planering tillsammans med världsläget gör förvaltningens planering svår speciellt på lokal geografisk nivå.

4.2.1.2. Elevantal i Stockholm

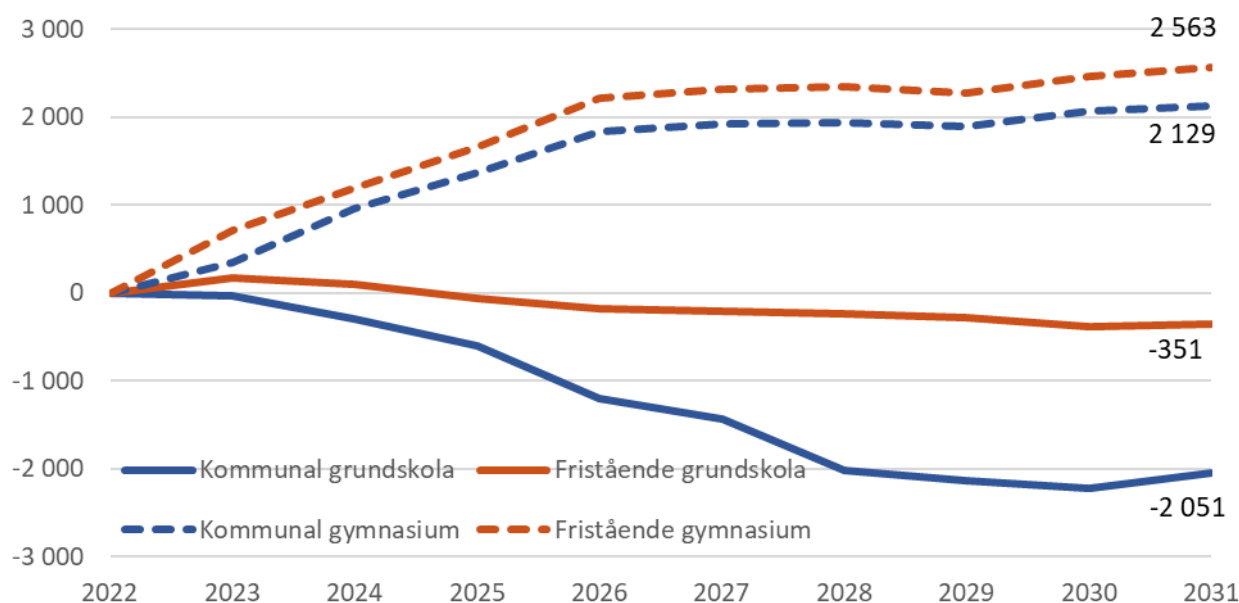
Stadens elevtalsframskrivningar utgår från befolkningsprognosen, och är framskrivningar utifrån tidigare antagningsmönster. Det innebär att andelarna av elevunderlaget för grund- och gymnasieskolan som går i stadens kommunala skolor samt närhet mellan hem och skola för grundskolan antas vara densamma som år 2022 under hela planeringsperioden fram till 2031. Elevtalsframskrivningar tar dock ingen hänsyn till skolornas kapacitet eller möjliga ändringar i utbudet, som nya skolor eller skolor som byggs ut eller läggs ned, vilket gör att det även behöver ske en strategisk bedömning utöver framskrivningen.

Fram till år 2031 förväntas det sammanlagda elevantalet i skolorna i Stockholms stad oavsett huvudman öka med 2 300 elever. Det finns stora skillnader mellan skolform och regi. Det totala elevantalet i grundskolorna förväntas att minska med 2 400 elever varav 2 000 i de kommunala grundskolorna. Att minskningen är större än i de fristående skolorna och beror mest på elevernas åldersstruktur. Antalet elever förväntas att minska mest i förskoleklassen och årskurs 1–3 medan antalet elever i årskurs 7–9 förväntas fortfarande att öka ett par år framåt.

Både kommunala och fristående gymnasieskolor förväntas att öka sitt elevantal speciellt under de närmaste åren. Observera att framskrivning för fristående grundskolor endast innehåller elever folkbokförda i Stockholm medan fristående gymnasieskolor och kommunala grund- och gymnasieskolor innehåller alla förväntade inskrivna elever.

Det sammanslagna elevantalet i kommunala grund- och gymnasieskolor förväntas att vara nästa oförändrat fram till 2031.

Figur 4:2 Grundskolornas (heldragna linjer) och gymnasieskolornas (streckade linjer) elevantalsutveckling år 2022–2031 enligt elevantalsframskrivningar.

Elever har rätt att söka till den skola som eleven/vårdnadshavaren önskar. Detta skapar elevflöden inom skolområdet. Totalt sett går cirka 50 procent av grundskoleelever i en skola i sitt närområde och cirka 80 procent inom det stadsdelsnämndsområdet (SDO) där eleven bor. Elevens val av skola längre bort från hemmet ökar med åldern. För gymnasieskolan går nästan 80 procent av stockholmselever i en gymnasieskola belägen inom Stockholms stad.

Figur 4:3 Andel grundskoleelever som går i skolan i sitt närområde eller SDO höstterminen 2022. Närområde definieras som skolpliktsbevakningsområde för kommunala grundskolor. Respektive fristående grundskola har kopplats till en kommunal grundskolas skolpliktsbevakningsområde som utgör dess närområde

	Årskurs, i %			
	Totalt	F-3	4–6	7–9
Närområde	48	56	46	39
Inom SDO	79	87	79	67

4.2.2 Övriga förutsättningar

4.2.4.1 Funktionsprogram

Funktionsprogram för skollokaler är utbildningsnämndens primära beställningsunderlag vid om-, till- och nybyggnation av skollokaler i framför allt grundskolor, men även till viss del i gymnasieskolor. Funktionsprogrammets syfte är att säkerställa att staden bygger goda pedagogiska lokaler för ett långsiktigt bruk och att samtidigt ge förutsättningar för att korta ner planeringstider och beställa rätt från början. Fokus i funktionsprogrammet ligger på aspekter som trygghet, likvärdighet och en variation av rum med stor flexibilitet.

Funktionsprogrammet består av en inledande programbeskrivning, styrande funktionskrav samt råd och stödmaterial som förtydligar och preciserar kraven. Det viktigaste stödmaterialet är det lokalprogram som anger areariktvärden för olika lokaldelar.

Funktionsprogram för skollokaler revideras årligen i samband med lokalförsörjningsplanen. Revideringen utgår från erfarenheter av byggprojekt, synpunkter från verksamheten och identifierade utvecklingsbehov.

Under år 2022 slutförde förvaltningen en omfattande utvärdering¹ av fyra nybyggda skollokaler i samarbete med Högskolan i Gävle. Utvärderingen har haft ett tydligt brukarperspektiv och utgår i första hand från elevers och personals upplevelser av att använda lokalerna. De viktigaste resultaten från utvärderingen fördes in som revideringar i Funktionsprogram för skollokaler redan 2022 men förvaltningen arbetar vidare med resultaten både inom arbetet med funktionsprogrammet och inom andra arbetsområden. I årets revidering föreslås ändringar som bland annat syftar till att ge bättre förutsättningar att bedriva särskilda undervisningsgrupper och skapa större tydlighet kring vilka gruppstorlekar en hemvist ska anpassas för. Utifrån miljökrav anges att skolbyggnader i nybyggnation ska projekteras *som lägst* utifrån certifieringskrav som motsvarar de som sätts för miljöbyggnad silver.

Förvaltningen föreslår att kravet att små friytor kompenseras med ett kvalitativt innehåll tas bort. Istället tydliggörs att en tillräcklig friyta krävs för att skapa en kvalitativ skolgårdsmiljö. Orsaken är ny kunskap kring vilka förutsättningar som krävs för att leva upp till prioriterade funktioner på skolgården, främst att skapa en hållbar grönska och att ge plats för elevers olika behov. Exempel på hinder för att uppnå prioriterade funktioner genom kompenserande åtgärder är markslitage och trängsel.

Som stöd till funktionsprogrammet tar förvaltningen fram olika stödmaterial. Bland annat kommer beställardokument för utemiljö att uppdateras för att tydliggöra vissa förutsättningar som krävs vid både ny- och ombyggnation för att skapa hållbar grönska och andra prioriterade lekvärden. Detta utifrån uppdrag i budget där utbildningsnämnden ska leda ett arbete att införa lekvärdesriktlinjer för förskolegårdar och skolgårdar. Riktlinjerna ska säkra tillräckliga ytstorlekar.

Förslaget till nytt funktionsprogram redovisas i bilaga 4.3. Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner det reviderade funktionsprogrammet för skollokaler. Stödmaterial, råd och förändringar av dessa behandlas inte i utbildningsnämnden.

4.2.4.2 Planprocesser – tillgång till mark

Det finns ett stort behov av att samverka inom staden för att säkerställa tillgång till mark för nya skolbyggnationer som matchar bostadsbyggandet. Samordnad skolplanering i Stockholm (SAMS) är en förutsättning för att staden tillsammans ska lyckas avsätta mark för nya skolor.

¹ Utvärderingsrapporten går att läsa här: <https://hig.se/Ext/Sv/Organisation/Akademier/Akademin-for-utbildning-och-ekonomi/Forskning-vid-akademin/Forskning/Forskningsgrupper/ROLE/Pedagogisk-utvardering-av-skolmiljoer.html>

Parallellt pågår en utredning under ledning av stadsledningskontoret som förvaltningen har förhoppning om ska resultera i annan möjlighet att avsätta mark för skolor som behövs längre fram i tiden utan att påbörja detaljplaneprocess.

Lokalisering av skolor

För att kunna uppfylla så mycket som möjligt av funktionsprogrammets krav så krävs rätt förutsättningar redan i tidiga skeden. Det gäller såväl de krav som ställts upp för att skapa en god inomhus- och utomhusmiljö som de krav som syftar till att möjliggöra kostnadseffektivitet. Det mest effektiva sättet att begränsa klimateffekter för nybyggda skolor är också att anvisad mark är ändamålsenlig. Lokaliseringen ska om möjligt även bidra till minskad segregation.

Barn har rätt till en god, trygg och hälsosam skolmiljö. För att leva upp till detta behöver skolbyggnaden vara väl utformad och ha en lokalisering i staden som ger en god luft- och ljudmiljö utan risker för skada och sjukdom. Likaså att skolans miljö erbjuder möjlighet till lek, social utveckling och återhämtning.

Skolgårdens storlek

Forskning, myndighetsrekommendationer och förvaltningens egen utvärdering av nybyggda skolgårdar (2022) visar att en tillräckligt stor skolgårdsyta är avgörande för att nå målsättningen om en kvalitativ utemiljö på stadens skolgårdar. På en liten gård är det svårt att anlägga de funktioner som behövs för att erbjuda eleverna en tillräckligt stimulerande och rekreativ utemiljö. De största utmaningarna ligger i att skapa en hållbar grönstruktur, tillräckligt stora idrottszoner och andra fartfyllda zoner men även möjlighet till återhämtning. På för små ytor minskar också möjligheten till att hantera klimateffekter med hjälp av åtgärder på skolgården. Den totala ytan minskar också möjligheten till att bygga ut skolan vid ett eventuellt framtida behov. I de fall skolan har en anpassad grundskola krävs det ytterligare ytor för att kunna tillgodose alla elevers behov.

Stockholms stad har inte någon fastställd/reglerad gräns för hur stor en skolgård måste vara för att nå uppsatta funktionskrav. Tidigare har förvaltningen uppgett ett behov av 10–15 kvm friyta per elev för en ny skola. Det har visat sig vara för litet både för elever i ordinarie grundskola och i anpassad grundskola. Friytan för en ny skola måste därför vara *minst* 15 kvm per grundskoleelev. För skolor med anpassad grundskola krävs ytterligare friyta.

Förvaltningen planerar att i arbete med 2023 års revidering av beställardokument tydliggöra sambandet mellan skolgårdens storlek och stadens möjlighet att kunna erbjuda en god utomhusmiljö.

Begränsade möjligheter till tidsbegränsade bygglov

För att hantera den snabba befolkningsökningen under de senaste åren, ställdes många tidsbegränsade lokaler upp för att säkerställa elevplatser. I dagsläget finns cirka 10 600 av stadens kommunala elevplatser i tidsbegränsade lokaler. Tidsbegränsade lokaler behöver avvecklas när bygglovet löper ut, och det har blivit svårare att förlänga bygglov eller ansöka om nya tidsbegränsade bygglov.

Såväl för uppställning av tillfälliga lokaler som inhyrning i befintliga fastigheter gäller att för att få beviljat tidsbegränsat bygglov måste det påvisas att behovet är tillfälligt, exempelvis på grund av evakueringsbehov, en tillfällig elevantalsökning eller att en permanent lösning kommer att ersätta det tidsbegränsade bygglovet. Möjligheter att tillskapa elevplatser med tidsbegränsade bygglov är därför begränsade.

Samtidigt ersätter flera planerade kapacitetsökande skolbyggnationsprojekt delvis tidsbegränsade lokaler och med senarelagda prognoser motsvarar behovet att bygga nytt och kraven att avveckla tidsbegränsade inte alltid varandra.

4.2.4.3 Stadens policyer och uppdrag

Gröna skolgårdar

I budget för år 2023 har utbildningsnämnden fått två uppdrag som syftar till att skapa grönare miljöer på skol- och förskolegårdar under mandatperioden. Den ökade ambitionen att investera i grönare skolgårdsmiljöer är i linje med förvaltningens pågående skolgårdsprojekt som under 2022 uppdaterades med särskilt fokus på hälsa och grönska.

Förvaltningen planerar för en vidareutveckling av skolgårdsprojektet där nya erfarenheter och metoder prövas på befintliga skolor för att få ökad kunskap om hur staden kan skapa hållbara gröna skolgårdar. Projektet har även fått ett kunskapsstöd med hjälp av externa aktörer som bidragit till ökade kunskaper om hållbar grönska och fysisk aktivitet på utemiljöer för barn och unga. Förvaltningen planerar för ombyggnation av minst 15 skolgårdar under mandatperioden.

Utöver skolgårdsprojektet kommer även beställardokument för utemiljö uppdateras som tydliggör vissa förutsättningar som krävs vid både ny- och ombyggnation för att skapa hållbar grönska och andra prioriterade lekvärden på skol- och förskolegårdar. Detta utifrån uppdrag i budget där utbildningsnämnden ska leda ett arbete att införa lekvärdesriktlinjer för förskolegårdar och skolgårdar. Riktlinjerna ska säkra tillräckliga ytstorlekar. Samarbete planeras med SISAB, stadsdelsförvaltningar och den nya förskoleförvaltningen. Samtal påbörjats hur dessa satsningar förvaltas på bästa sätt utifrån rådande samverkansavtal mellan staden och SISAB.

Klimatåtgärder

Stadens miljöprogram med tillhörande klimathandlingsplan (2020–2023) anger bland annat stadens prioriteringar för att hantera effekter av klimatförändringarna. Ett prioriterat delmål är att hantera effekterna av skyfall. Översvämningar på skoltomter kan vara en planteknisk lösning att hantera skyfall i staden men de ökar risken för negativa konsekvenser så som vattenskador på fastigheter, skadade element i utemiljön och försämrad framkomlighet. Effekterna av skyfall förvärras ju mer av markytan som är hårdgjord.

Skolans tomt behöver vara beskaffad så att skyfall kan hanteras inom skolgården. Effekterna kan mildras exempelvis genom en tillräcklig andel genomsläppliga markmaterial,

exempelvis genom gröna ytor som även är hälsofrämjande och uppmuntrar till aktivitet för barn och unga..

I stadens miljöprogram ingår även att hantera värmeböljor som är en effekt av klimatförändringarna. Värmeböljor utgör en hälsorisk, särskilt för barn som tillhör en riskgrupp. En åtgärd för att skapa svalka är att anlägga hållbar grönska på skolgårdar, som klarar slitaget från skolverksamheten.

Det är viktigt att staden tar ett helhetsgrepp kring ekonomin vad gäller att hantera effekter av klimatförändringarna. Det mest effektiva sättet att begränsa klimateffekter för nybyggda skolor är att anvisad mark är ändamålsenlig. I de fall detta inte är möjligt så ökar kostnaderna i byggprojekten för att begränsa höga temperaturer och översvämningar. I dessa fall behövs en översyn över hur kostnaderna ska fördelas. Det finns även ett behov av att anpassa befintliga skolgårdar för att bättre hantera effekterna av klimatförändringar.

Under år 2023 kommer förvaltningen fortsätta det klimatanpassningsarbete som påbörjades 2022 inom ramen för projektet Skolgårdar med på fokus grönska och rörelse. I samverkan med miljöförvaltningen och SISAB har skolor som är särskilt känsliga för värmebölja identifierats och metoder för att sänka temperaturen planeras genomföras på två skolor under 2023 genom att få bort hårdgjord yta till förmån för buskar, träd och markmaterial som inte alstrar värme i lika hög utsträckning. Med hjälp av pilotprojektet kommer utbildningsförvaltningen och SISAB bättre kunna prognosticera kostnaderna för dessa åtgärder och utvärdera deras effekt, även sett till skolverksamhetens behov.

Förvaltningen kommer under år 2023 förbereda inför att möjliggöra liknande satsningar på fler skolor. Detta för att kunna testa olika metoder för att etablera hållbar grönska som både blir klimatanpassningar och värdefulla lekmiljöer. Samarbetet med SISAB och miljöförvaltningen planeras att fortsätta och skalas upp för att möta behovet på fler skolor. Förvaltningen önskar att staden tar ett samlat grepp kring klimatanpassning av skolfastigheter och planerar för en hållbar finansiering så att inte andra uppdrag riskerar att påverkas negativt.

Skola nära hemmet

Staden mål är att säkerställa elevplatser nära hemmet. Grundskoleelever ska ha möjlighet att gå i skola nära hemmet:

- Årskurserna F–3 cirka 2 kilometers gångavstånd
- Årskurserna 4–6 cirka 3 kilometers gångavstånd
- Årskurserna 7–9 cirka 4 kilometers gångavstånd

Generellt har en elev i Stockholm flera skolor inom kilometergränserna. I genomsnitt har en elev i årskurs F–3 fem kommunala grundskolor att välja mellan inom två km hemifrån. Variationen mellan olika områden är stor. I centrala delarna av Norrmalm och Södermalm kan en elev ha upp till tio skolor inom två km medan i utkanten av staden finns det områden där eleverna inte har några skolor inom två km. Flest årskurs F-3 elever utan en kommunal skola inom två kilometer finns i Ekhagen norr om Universitet, på Djurgården samt i Stortorp vid sjön Drevviken. Den planerade nya skolan i Karlsvik kommer, förutom att erbjuda elevplatser

till barn i kommande nybyggnation i området, även göra att barn boende i Stortorp i framtiden kommer ha en skola inom två km från hemmet. När man tittar på planerad bostadsbyggnation inom Stockholms stad, är det bara planerad nybyggnation i Loudden, inom Norra Djurgårdsstaden där ett nytt exploateringsområde planeras utan en befintlig kommunal grundskola inom två kilometer.

I genomsnitt har en elev i årskurs 7–9 fem kommunala grundskolor inom fyra kilometer hemifrån. Det finns tre områden i staden, sydöstra Farsta, Mariehäll i Bromma och Vårberg/Skärholmen där unga måste söka till en ny skola inför årskurs 7 och som är beroende av en eller två kommunala högstadieskolor inom fyra kilometer, det vill säga område där tillgång till kommunala skolor är beroende av ledig kapacitet i enstaka skola. I tillägg finns det flera områden i ytterförort där det finns många F-6 skolor men få skolor som kan ta emot tillkommande årskurs 7 elever inom fyra kilometer. Samtidigt förväntas det om några år finnas ledig kapacitet i innerstaden.

För att säkerställa en skola nära hemmet även i framtiden har Kommunfullmäktige beslutat att nya skolor ska byggas i den mån det går med kapacitet för årskurserna F-9. Behovet av elevplatser och byggnadsmässiga förutsättningar är avgörande för vilka årskurser en skola kan byggas för. Som exempel måste de tomter som erbjuds för nya skolor vara tillräckligt stora för att rymma en fullstor F-9 skola.

4.2.3. Ekonomiska förutsättningar för skolbyggnation

Stockholm stad ska tillhandahålla ändamålsenliga skollokaler till stadens elever, där såväl interna krav och riktlinjer som funktionsprogram och andra externa krav ska uppfyllas. De ekonomiska ramarna är en återkommande utmaning i projekten, såväl utifrån stadens nyckeltal som det faktiska utrymmet för lokalkostnader utifrån andelen av elevschabloner. Nyckeltalet innebär en gräns på max 30 000 kr per elev i hyra där avsteg prövas i inriktnings- och genomförandebeslut. Nyckeltalet har varit oförändrat sedan det togs fram år 2004 och har inte indexjusterats. Hänsyn har inte heller tagits till nya kravställningar kring byggnation, tillgänglighet, miljö och klimat eller till att ett nytt samverkansavtal har tecknats mellan SISAB och staden. Nyckeltalet används i både ny-, om- och tillbyggnadsprojekt och är på så sätt inte relaterat till projektets förutsättningar.

De senaste årens utveckling av världsläget och dagens rådande inflation har medfört att kostnader för genomförande av byggprojekten har stigit med uppskattningsvis cirka 30 procent under de senaste åren på grund av ökade kostnader för allt från transport, bränsle, el och råvaror. Både förvaltningen och SISAB kan konstatera att priserna ökat till en sådan nivå att det i princip är omöjligt att hamna under nyckeltalet. Konsekvensen kan bli att flera år av arbete i projekten pausas, förskjuts och får göras om. Samtidigt behöver flera projekt ändå genomföras baserat på behovet av elevplatser. Utifrån rådande förutsättningar, ramar och kravställningar behöver nya och relevanta nyckeltal tas fram.

Förutsättningar och förhållanden inom projekten som handläggs förändras ständigt. Tillsammans med SISAB strävar förvaltningen kontinuerligt efter så kostnadseffektiva

genomföranden som möjligt inom de ramar som kan påverkas. Markförhållandena är en stor del av de totala kostnaderna i projekten för nya skolor. Ofta behöver skolorna byggas på fastigheter med svåra och begränsande markförhållanden, liksom i tätbebyggda områden. Detta är faktorer som förvaltningen inte kan styra över, men som på ett avgörande sätt påverkar ekonomin i projekteten.

Funktionskraven i nämndens funktionsprogram medför vid byggnation en kvalitetshöjning för stadens elever, lärare och övrig personal i skolan. Kraven syftar till utveckling för en bättre skola, till exempel arbeten med gröna skolgårdar. Senaste årens ökande myndighetskrav, exempelvis beträffande skärpningar i Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS), tillgänglighet och frångänglighet, tekniska krav gällande brand och utrymning, ventilation, akustik samt arbeten där vi tar hänsyn till både miljö- och klimatfrågor (skyfall, energieffektivisering, miljöbyggnad etcetera) har också bidragit till ökade kostnader genom åren. Klimatanpassningar på skolorna är en viktig aspekt som påverkar investeringskostnader idag, men som kan leda till lägre kostnader framgent.

Kostnadsanalyserna måste vara långsiktiga och se till helheten, till exempel genom hållbara material, investeringar som bär sig på längre sikt – livscykelanalys. Här behövs ett kommunövergripande perspektiv som utgår från samtliga kostnader som berörs av skolbyggnation. Mindre pengar i investeringar kan gynna förvaltningens hyra, för att belasta SISAB i form av större underhållsbehov.

Med anledning av kostnadsutvecklingen ser förvaltningen behov av nya nyckeltal som ersätter det nuvarande nyckeltalet och tydliga centrala prioriteringar i stadens lokalförsörjning. Det finns ett stort behov av såväl ner- som upprioriteringar av funktioner och krav utifrån det komplexa och utmanande uppdrag som förvaltningen har när budgetmedlen inte räcker till.

4.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling

Bedömd hyreskostnadsutveckling ska redovisas tio år framåt, fram till år 2033. Då elevantalsframskrivningen endast sträcker sig till och med år 2031 så grundar sig kostnadsberäkningarna fram till dess på faktisk planering medan kostnadsökningen år 2032 och 2033 endast är en extrapolering. Förvaltningen ser ett behov av att elevantalsframskrivningen och första planeringsperioden förlängs så att de överensstämmer med prognosperioden för hyreskostnaderna, dvs. 10 år framåt.

Givet det senaste årets höga inflation i kombination med höjd internränta så har kostnaderna för pågående- och planerade projekt ökat. Då de offerter som mottagits i de flesta fall inkommit innan den höga inflationstakten började så ett generellt påslag om 10 procent gjorts på de beräknade hyreskostnaderna för om- och tillbyggnationsprojekt för att på så sätt räkna om offerterade kostnader till dagens kostnadsnivå. Ingen hänsyn har tagits till framtida index- och ränteutveckling.

4.3.1. Hyreskostnadsutveckling

Den sammanlagda årshyran uppgår år 2023 till 2 583 mnkr.

- År 2023–2026 ökar årshyran med 5 procent, 133 mnkr, exklusive indexering.
- År 2023–2033 ökar årshyran med 13 procent, 334 mnkr, exklusive indexering.
- Grundskolans hyreskostnader ökar med 13 procent, gymnasiets med 16 procent och de administrativa lokalerna är i princip oförändrade jämfört med 2023

Enligt den nuvarande planeringen stiger hyreskostnaden per elev till år 2031, både inom grundskola och gymnasium.

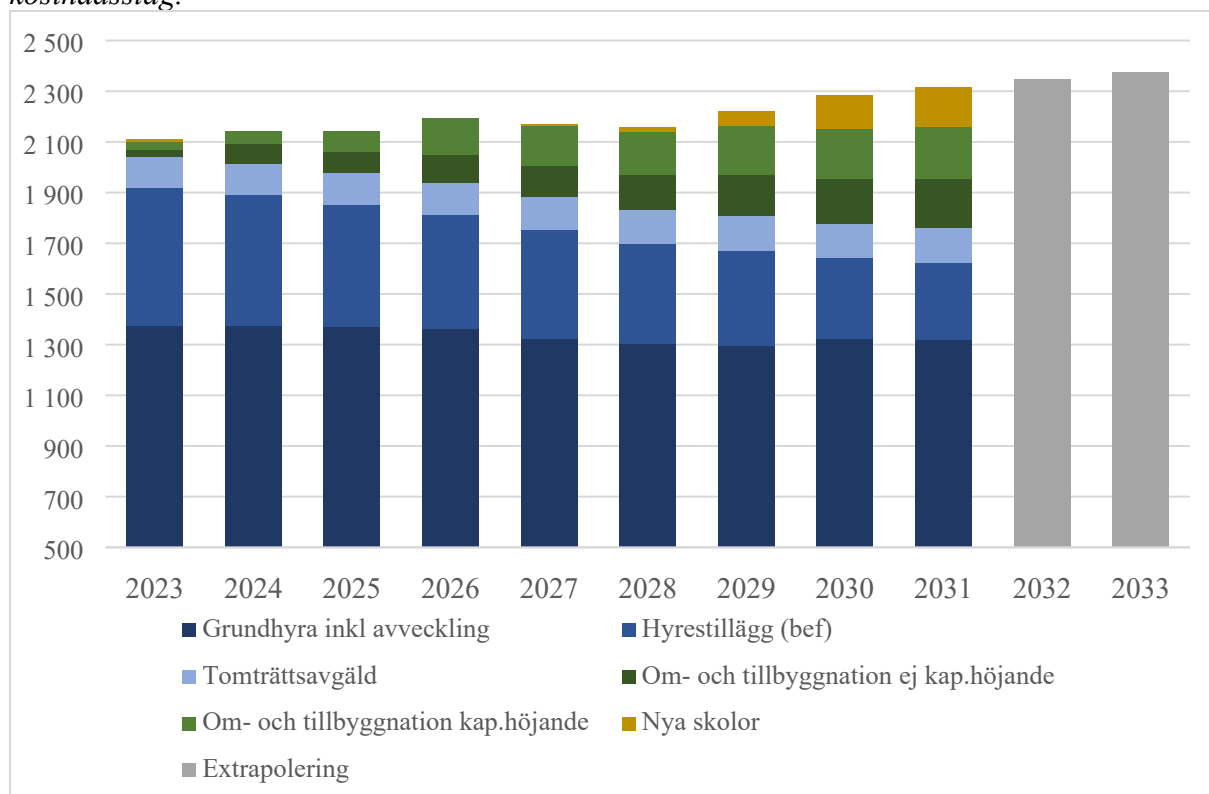
4.3.1.1. Administrativa lokaler

Kostnaderna för de administrativa lokalerna är i princip oförändrade under första planeringsperioden. Majoriteten av de administrativa lokalerna hyrs av externa hyresvärdar som i samband med avtalstidens slut förhandlas hyreskostnaden normalt om till en marknadsmässig nivå vilket kan innebära kostnadshöjningar under perioden som vi idag inte kan förutse.

Kostnaderna för verksamhetsanknutna administrativa lokaler såsom START Stockholm återfinns inom kostnadsökningarna för grundskola och gymnasium.

4.3.1.2. Grundskola

Figur 4.4: hyreskostnadsutveckling inom grundskolan (mnkr) 2023–2033 fördelat per kostnadsslag.

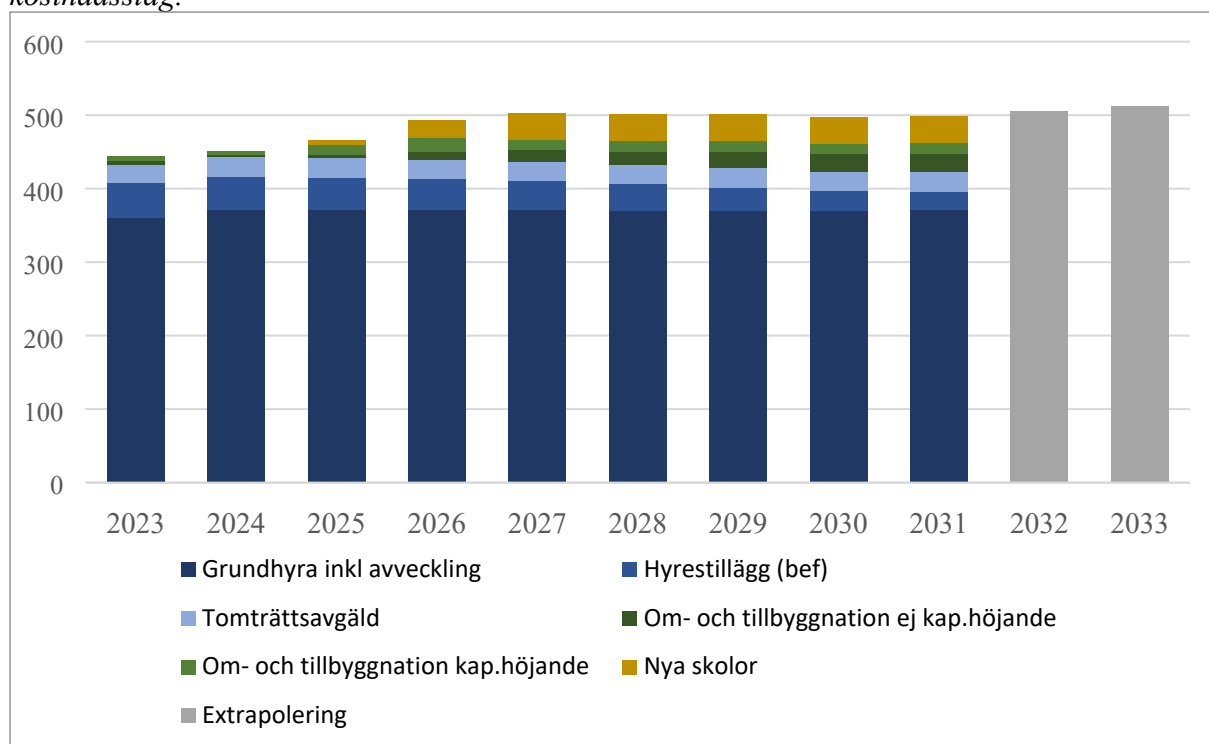
Kostnaderna inom grundskolan ökar med ca 265 mnkr fram till år 2033. I samband med övergången till det nya samverkansavtalet med SISAB så har ny- och tillbyggnation blivit mycket dyrare än tidigare varför kostnaderna för fem nya grundskolor uppgår till ca 155 mnkr år 2031. Fyra av dessa fem nya skolor ersätter helt eller delvis befintlig kapacitet. De nya

skolor som planeras att hyras in av externa hyresvärdar har, enligt dagens kalkyl, en lägre kostnad per elevplats än de skolor som planeras att byggas och hyras in av SISAB.

Under den första planeringsperioden kommer ett stort antal tillfälliga lokaler att avvecklas och ersättas med permanent kapacitet. Kostnaderna för om- och tillbyggnationsprojekt i befintliga lokaler uppgår till 400 mnkr men motverkas av de minskade hyreskostnaderna i samband med avveckling, -136 mnkr samt avbetalda hyrestillägg för befintliga lokaler, -239 mnkr. Planeringen beskrivs närmare i bilaga 4.1. Det arbete som gjorts har inneburit stora besparingar men även i dagens planering tillskapas fler platser än vad som enligt elevantalsframskrivningen är nödvändigt under första planeringsperioden varför arbetet med att prioritera bland projekt behöver fortsätta.

4.3.1.3. Gymnasium

Figur 4.5: hyreskostnadsutveckling inom gymnasiet (mnkr) 2023–2033 fördelat per kostnadsslag.

Kostnaderna inom gymnasiet ökar med ca 70 mnkr fram till år 2033 vilket till stor del beror på två nya skolor, Slakthusområdet och Sveaplan, samt på de nya idrottssalarna Hedvigsbergssalarna som kommer att nyttjas av både grundskola och gymnasium. Planeringen beskrivs närmare i bilaga 4.2 och förvaltningen avser att undersöka möjligheten att använda Sveaplan för mer än gymnasium, vilket skulle begränsa kostnaden. Två tillfälliga lokaler kommer att avvecklas under perioden.

4.3.2 Ekonomiska utmaningar

Förvaltningen planerar mellan år 2023–2031 att öka lokalkapaciteten med 2 300 elevplatser. Detta är en nedjustering av cirka 4000 platser mot förra årets lokalförsörjningsplan. Vid ett mycket försiktigt antagande om att varje ny elevplats kostar 30 000 kr i årshyra så innebär det en besparing om 120 mnkr per år, närmare fem procent av 2023 års hyreskostnader eller ca en procent av schablonintäkterna för grund- och gymnasieskola. Det arbete som gjorts har alltså inneburit stora besparingar men även i dagens planering tillskapas fler platser än vad som enligt elevtalsframskrivningen är nödvändigt under första planeringsperioden varför arbetet med att prioritera bland projekt behöver fortsätta.

Ett sjunkande elevantal kommande år i kombination med stigande priser på byggmarknaden innebär att förvaltningens hyreskostnader per elev stiger. För att hantera kostnadsökningarna så behöver olika projekt prioriteras mot varandra och ständigt vägas mot behovet för att säkerställa att antalet projekt och projektens omfattning är i relation till det förväntade behovet. Förvaltningen arbetar ständigt för att genomföra kostnadseffektiva projekt men ser trots det att ett antal projekt kommer att behöva genomföras under första planeringsperioden som innebär mycket höga kostnader per elevplats. Dessa dyra projekt behöver då finansieras genom en lägre framtida total projektvolym.

Hemkommunsansvaret innebär att staden behöver reservera mark för skolbyggnation för att i framtiden kunna möta ett ökat behov av nya skolplatser. Då de senaste årens befolkningsprognoser visat på en minskad befolkningsökning jämfört med vad man tidigare trott så finns inte längre behov av att bygga alla de nya skolor som tidigare planerades. I vissa fall finns inte behovet alls och i andra fall har behovet skjutits på framtiden. Det har lett till en situation där förvaltningen ser ett behov av att kunna reservera viss mark för eventuell framtida skolbyggnation, i antingen kommunal eller fristående regi, men utan att behöva inleda en detaljplaneprocess eller betala tomträttsavgäld. Detaljplaneprocesser innebär ofta höga kostnader och om de genomförs långt innan byggnationen är tänkt att starta är risken stor att de då behöver göras om inför byggstart då det kan ha uppstått nya behov eller regelverk. Går projekten inte vidare på grund av minskat behov så är kostnaden förgäves. Genom att reservera marken säkerställer kommunen att det finns utrymme att bygga skolor i framtiden om behovet skulle uppstå.

4.4 Samverkan

Förvaltningen är beroende av samverkan med andra aktörer – både inom staden och med externa aktörer för att driva befintlig verksamhet. När en ny skola planeras i ett stadsutvecklingsområde tittar förvaltningen alltid efter möjligheter till samverkan med andra förvaltningars verksamheter.

4.4.1 Idrottslokaler

Tillgång till idrottslokaler är en viktig dimension vid skolplaneringen.

Utbildningsförvaltningen samverkar med idrottsförvaltningen vid planering av fullstora idrottshallar. Kommunfullmäktige har beslutat om en ny modell för utbyggnad och effektivt nyttjande av idrottshallar. Samplanerade idrottshallar, där idrottsförvaltningen är förstahandshyresgäst, ska hyras ut till skolor genom timbokning. Samplaneringen säkerställer skolans tillgång till idrott under skoltid och idrottsförvaltningens hyresintäkter genom att

utbildningsförvaltningen betalar timtaxa. Samnyttjandet innebär minskade investeringar för staden. Beslut om samplanering tas i respektive nämnd och i kommunstyrelsens ekonomiutskott i form av genomförandebeslut. Se figur 4:6 för kommande samplaneringsprojekt.

Utbildningsförvaltningen genomför även egna större idrottsprojekt med fullstora hallar i som exempelvis i Lillholmsskolan i Skärholmen. Även i dessa fall eftersträvas samverkan med idrottsförvaltningen, men i dessa projekt bär utbildningsnämnden hela hyreskostnaden. De ekonomiska förutsättningarna för utbildningsförvaltningen att föreslå nämnden att beställa fullstora hallar är därför mycket begränsade.

Både idrottsförvaltningens och utbildningsförvaltningens hallar ska vara tillgängliga för allmänheten utanför skoltid.

Utbildnings- och idrottsförvaltningarnas behov av idrottshallar över tid är en stor utmaning i samplaneringsprojekt. Det finns ett flertal nya skolor med i planeringen där planerat färdigställande skjuts framåt i tiden och där idrottsbehovet inte gör det.

Figur 4.6: Utbildningsförvaltningen samverkan med idrottsförvaltningen vid planering av fullstora idrottshallar

Samplaneringsprojekt	Fastighetsägare	Behov (UTBF)	Status
Enskede-Årsta-Vantör			
Ny F-9-skola och idrottshall inom Årstafältet 1	SISAB	2032	Idrottshall 5 år tidigare
Ny F-9-skola samt sim- och idrottshall inom Årstafältet 2	FSK	2041	Idrottshall 10 år tidigare
Ny gymnasieskola samt idrottshall i Slakthusområdet	FSK/Privat	2025	Idrottshall planeras till 2026–2027
Ny skola 'Svedjaren'/idrottshall Hagsätra ip inom program Rågsved-Hagsätra	FSK	2033–2038	Idrottshall planeras till 2026
Farsta			
Ny F-9-skola Stora Sköndal samt idrottshall i området	SISAB	2029	Samplanering
Hägersten-Älvsjö			
Tillbyggnation av Nybohovsskolan samt ny idrottshall	SISAB	2035–2040	IDF: Behov kopplat till Liljeholmshallarnas och Brännkyrkahallens framtid
Två nya skolor och två idrottshallar inom programmet för Älvsjö-Örby	Ej fastlagd	2038+	Samplanering
Hässelby-Vällingby			
Björnbodaskolan - befintliga skollokaler ersätts med en ny skolbyggnad samt idrottshall	SISAB	2029	IdF behov tidigare än skolans färdigställande
Järva			

Ny F-9-skola och idrottshall vid Dalhagens bollplan	SISAB	2035–2040	Idrottshall 5–10 år tidigare
Ny skola och idrottshall inom programmet för Bromstensstaden	SISAB	2029	IdF har behov tidigare
Skarpnäck			
Ny idrottshall, Skarpnäcksskolan har behov.	FSK	2026	Skolans tillbyggnadsprojekt har lagts ned, men skolan har behov av idrottshallen
Ny idrottshall i Nytorps gårde i samplanering med Hammarbyskolan södra	FSK	2032	Hammarbyskolan Södras idrottslokaler rivs när hallen blir färdig 2026
Skärholmen			
Ny skola Vårbergsvägen	FSK	2040-	Idrottshall färdigställs 2026. Kan eventuellt användas för planerad ny skola
Södermalm			
Ny skola och idrottshall inom programmet för Henriksdalshamnen/Nordöstra Sjöstaden	SISAB	2040-	Skolbehovet framskjuten till efter 2040. IdF och utbF har idag ett underskott av idrottshallar.
Östermalm			
Ny skola samt sim -och idrottshall i Loud den		2040-	
Ny skola och idrottshall i Frihamnen		2038–2043	
Ny idrottshall Hjorthagen	FSK	2029	Behov finns från utbF för idrott i området

I dagsläget upplever många skolor i staden brist på idrottslokaler. Detta kan bero på att många skolor inte har egen idrottshall, att idrottshallen inte räcker till alla elever, eller att skolan inte kan hyra in sig i idrottsförvaltningens hallar i den omfattningen som skolan skulle behöva. Utbildningsförvaltningen samverkar även med externa aktörer för att hitta lämpliga platser för idrott som kan tillgodose idrottsbehovet för skolorna.

4.4.2 Förskola

Det finns 23 förskolor som finns inom samma fastighetsyta som en kommunal grundskola. Endast två av de förskolorna hyr in sig i själva skolbyggnaden, de andra har sina lokaler helt eller delvis avskilda från skolbyggnaden. Skolan och förskolan kan dock dela vissa funktioner. Många skolor med tillagningskök levererar mat till närliggande förskolor.

Enligt uppdrag från kommunfullmäktige ska fler för- och grundskolor samplaneras och samplaceras. Detta betyder att för- och grundskola integreras i samma byggnad med förväntan om att vissa ytor som exempelvis kök och matsal ska vara gemensamma. Alla projekt med syfte att samplaceras ligger i tidigt skede, men flera samverkansprojekt har stoppats redan innan de har kommit till detaljplaneskede. Det kan i praktiken vara omöjligt att genomföra

dem om inte förutsättningarna ges från början, exempelvis om tomten har för liten yta, exempel på detta är tomten för grund- och förskola i Riksby.

Dock finns andra former av samverkan med stadsdelsnämnderna gällande samnyttjande av skollokaler. För effektivt lokalutnyttjande vid start av ny skola kan förskolan ta plats i skolans lokaler under tiden skolans verksamhet byggs upp. De senaste åren har både Bobergsskolan och Mariehällsskolan samverkat med respektive stadsdelsförvaltning när förskolor initialt hyrde in sig i skolornas lokaler. Samma modell övervägs i ett antal planerade nya skolor. Det innebär färre tomställda lokaler och att stadsdelsförvaltningens etablering av förskola kan skjutas några år framåt.

4.4.3 Kulturskolan

Samarbetet med kulturförvaltningen fortsätter kring möjlighet till uthyrning av skollokaler för kulturskolans verksamhet. Kulturskolan vill öka sin närvaro och verksamhet ytterligare i skolans lokaler i syfte att erbjuda mer tillgänglig verksamhet. För att utöka samarbetet mellan skolorna och kulturskolan i syfte att tillgängliggöra kulturskoleverksamhet för fler barn och unga samt skapa samordnings- och effektiviseringsvinster är det av största vikt att upprätthålla och vidareutveckla samarbetet mellan utbildningsförvaltningen och kulturförvaltningen. Den antagna samverkansöverenskommelsen gällande skollokaler är en bra utgångspunkt i arbetet. Vid samnyttjande av lokaler behöver ekonomiska resurser säkras från både utbildningsförvaltningen och kulturförvaltningen. Om en tidig samplanering görs minskas riskerna för ökade kostnader. Ett nära samarbete mellan rektorer och kulturskolans enhetschefer samt mellan förvaltningarnas lokal- och kvalitetsenheter är en förutsättning för att hitta passande skolor att samnyttja lokaler i. En plan för öppnande av lokaler för kultur- och föreningsliv inklusive kulturskolan ska tas fram.

Skolornas ersättning täcker inte lokalhyran, utan endast skolans merkostnader. Däremot ska hyresavtal tecknas mellan förvaltningarna i de fall utbildningsförvaltningen beställer ombyggnadsåtgärder på uppdrag av kulturförvaltningens eller om kulturförvaltningen ska ha egna lokaler i en skola.

4.4.4 Föreningsliv

För att nyttja skollokaler mer effektivt under en större del av dygnet samt veckans alla dagar ska det finnas ändamålsenliga lokaler för till exempel föreningsverksamhet och möten. Detta ska administreras via idrottsförvaltningens bokningssystem. Tillgängliggörande av skollokaler sker genom lokalers utformning och sektionering av larm i samband med utbildningsförvaltningens ordinarie ny-, om- och tillbyggnadsprojekt. Möjligheten att tillgängliggöra skollokaler för föreningslivet och fysisk aktivitet är beroende av bland annat angöring, tillgänglighet, passage och larmsystem för att upplåtelsen ska fungera för både föreningsliv och skolverksamhet.

4.4.5 Enskilt drivna fritidsklubbar

Fritidsklubben som har samverkansavtal med skolan och samnyttjar lediga skollokaler efter skoltid, kan bedriva verksamheten utan hyreskostnad. Syftet är att öka lokalmässig samverkan

mellan skola och fritidsklubb. Enskilt drivna fritidsklubbar som väljer att ha egna lokaler inom skolfastigheten ska betala marknadsmässig hyra och om möjligt tecknas avtal direkt med fastighetsägaren.

4.4.6 Vuxenutbildning

För närvarande planerar utbildningsförvaltningen ta över lokaler i Vårbergsskolan som arbetsmarknadsförvaltningen planerar att lämna.

Det finns också en samverkan kring köp av utbildningsplatser. Skolorna får i regel betalt av arbetsmarknadsförvaltningen per avklarad poäng när kurserna är slutförda och betygsatta (komvux) eller ersättning per mottagen elev (svenska för invandrare). Stockholms hotell- och restaurangskola, S:t Eriks gymnasium samt Stockholms transport- och fordonstekniska säljer utbildning till Arbetsmarknadsförvaltningens vuxenutbildningar. I tillägg bedriver Midsommarkransens gymnasium uppdragsutbildning för stadens anställda.

4.5 Administrativa lokaler

4.5.1. Summerande analys av nuläge samt framtida planering

Här presenteras lokalbehov för förvaltningens administrativa lokaler. I dagsläget finns inga behov av att utöka antalet administrativa lokaler på sikt. Dock planeras ett flertal omflyttningar av verksamheter de närmaste åren vilket kan leda till förhöjda lokalkostnader vid externa inhyrningar för den administrativa verksamheten. Förvaltningen kommer även att se över erfarenheterna från pandemin ur ett lokalperspektiv.

4.5.2 Nuläge 31 januari 2023

Förvaltningens lokaler för central administration består idag huvudsakligen av förvaltningskontoret på Hantverkargatan 2F och 3A/B. Därutöver finns ett antal externa inhyrningar av administrativa lokaler för pedagogisk verksamhet, samt av lokaler för facklig förtroendeverksamhet.

Kostnaderna för verksamhetsanknutna administrativa lokaler bokförs inom grundskola respektive gymnasium, inte som administration. Ur ett planeringsperspektiv är de dock att kategorisera som administrativa lokaler eftersom de i mångt och mycket är kontorslokaler, inte skollokaler.

4.5.3. Lokalbehov för administrativa lokaler

Under Coronapandemin har flera av stadens funktioner ställt om till distansarbete och en mer digitaliserad verksamhet. Detta har medfört ett förändrat behov av fysiska arbetsplatser och lokaler. Under de kommande åren behövs en översyn av några verksamheters behov för att se om det går att effektivisera lokalnyttjandet och minska lokalkostnaderna.

Lokaleffektiviseringar kan handla om ändrade arbetsätt, samlokalisering och/eller omlokalisering av verksamheter för att minska det egna beståndet.

Under 2023 planeras följande:

- Avdelningen för stöd kring lärande och elevhälsas (ALE) lokaler kommer att utökas med 12 arbetsplatser på Trekantsvägen 3 inom befintliga lokaler pga en organisationsförändring. De nytillskapade arbetsplatserna för ALE på Trekantsvägen 3 bygger på att Språkcentrum lämnar lokalerna.
- Lokalsök pågår för Språkcentrums räkning som idag har verksamhet på flera adresser och som önskar samla sin verksamhet till en lokal.
- Från och med 2023 har Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund slagits ihop för att bilda ett fackförbund – Sveriges Lärare. Under 2023 pågår arbete för att hitta gemensamma lokaler för fackförbundet.
- Utbildningsförvaltningen är uppsagda för avflytt i december 2023 från förvaltningens administrativa lokaler på Hornsgatan 124. Ersättningslokaler söks för START Stockholm och Skolslussen som idag har sin verksamhet på Hornsgatan. Både gemensamma och separata lokaler ses över som alternativa lösningar.

4.5.4 Planerade lokalförändringar för år 2024–2031

Fastighetskontoret kommer att renovera lokaler på Hantverkargatan 3 där förvaltningen har lokaler idag. Enheterna som är lokaliserade på adressen planeras 2024 flytta till Hantverkargatan 2, vilket förutsätter en utökad inhyrning. Samtidigt planeras en översyn med anledning av ökat distansarbete och ökad digitalisering för att effektivisera lokalnyttjandet och minska lokalkostnaderna.

4.5.5 Planerade lokalförändringar för år 2032–2040

För närvarande planeras inga förändringar avseende de administrativa lokalerna under den andra planeringsperioden

4.6 Grund- och gymnasieskola

4.6.1. Summerande analys av nuläge samt framtida planering

Utbildningsförvaltningen bedömer att det i dagsläget används 90 procent av stadens kommunala grundskoleplatser och 92 procent av gymnasieplatser. I följd av förväntat minskning av 2000 elever i grundskolan i kombination av planerad utbyggnation av 1700 platser skulle grundskolans fyllnadsgrad minska till 85 procent fram till 2031.

Gymnasieskolans fyllnadsgrad förväntas att öka till 94 procent tack till förväntat ökning av 2100 elever och utbyggnation av 1700 platser fram till 2031. Den politiska målsättningen är att staden ska undvika utträngningseffekter både i egenregi och i lägeskommun Stockholm.

Under andra planeringsperiod förväntas antalet barn och unga i grundskoleålder återigen öka till följd av omfattande bostadsbyggande. Behoven av nya grundskolor är direkt knutna till bostadsplaner, vilket gör att tidplan och kapacitet för nya skolor helt och hållet är relaterat till planprogrammets genomförandetakt och omfattning. För gymnasieskolan har förvaltningen idag inga planerade lokalförändringar mellan 2032 och 2040.

4.6.2. Nuläge 31 januari 2023

4.6.2.1. Kapacitet och fyllnadsgrad

Förvaltningen bedömer att Stockholms stads grund- och gymnasieskolor har en sammanlagd kapacitet om cirka 109 000 elevplatser. De 143 kommunala grundskolorna har en bedömd kapacitet om cirka 89 000 elevplatser. Stockholms stads 26 kommunala gymnasieskolor har nästan 20 000 studieplatser.

Ett genomtänkt lokalutnyttjande är avgörande för att hålla ner lokalkostnad per elev. Under läsåret 2022/2023 används i genomsnitt 90 procent av stadens kommunala grundskoleplatser. I stadens gymnasieskolor är fyllnadsgraden 92 procent. Tomställda skollokaler ingår inte i bedömd lokalkapacitet men inkluderas så snart lokalen kan användas igen.

För att säkerställa elevplats i rätt årskurs, inom rimligt avstånd från hemmet för grundskola, samt hantera oförutsedda förändringar, bedömer förvaltningen att fyllnadsgraden ska ligga på 90 procent för grundskolor och 95 procent för gymnasieskolor.

Det råder obalans i elevantal mellan olika årskurser vilket leder till viss över- eller underkapacitet, speciellt i grundskolan. Den totala kapaciteten i grundskolan är högre för årskurserna F-3. Samtidigt finns det i dagsläget brist elevplatser i årskurs 7–9. I grundskolan finns områden i staden där skolorna har tagit in fler elever än vad lokaler mäktar med. I gymnasieskolan finns det i regel fler elever inskrivna i årskurs 1 än i årskurs 2 och 3 vilket påverkar skolornas fyllnadsgrad.

Det behöver finnas utrymme i den totala kapaciteten för att hantera kraven som hemkommun. Skolorna behöver kunna ta in elever under pågående termin. Det kan exempelvis vara knutet till nyanlända eller inflyttade elever men även till att hantera oförutsedda förändringar. Till exempel under 2022 har stadens kommunala grundskolor tagit emot 800 nyanlända elever från Ukraina. I gymnasieskolan är antagning till introduktionsprogram också hemkommunens ansvar. Det kan dessutom finnas organisatoriska skäl till att en skola vissa år tar in färre elever än vad lokalkapaciteten medger.

4.6.2.2. Elevantal

Det går nästan 80 000 elever i Stockholms kommunala grundskolor. Samtidigt går nästan 27 000 elever folkbokförda i Stockholm i skolan hos andra huvudmän, både i fristående skolor samt i kommunala skolor i andra kommuner. Elevernas val av skola hos andra huvudmän ökar med åldern (figur 4.7).

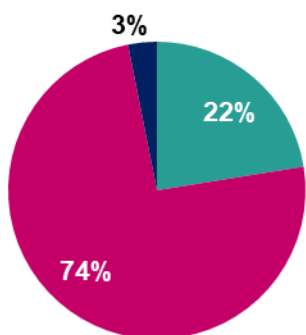
Stockholms stad ingår genom samverkansavtal i den gemensamma gymnasieregionen Storsthlm. Alla behöriga elever i Stockholms läns 26 kommuner samt Håbo söker och blir mottagna på lika villkor. Idag finns nästan 90 000 elever i samverkansområdets 190 gymnasieskolor. Det finns 18 200 elever i Stockholms kommunala gymnasieskolor. Samtidigt går 17 800 elever folkbokförda i Stockholm i skolan hos andra huvudmän, både i fristående skolor samt i kommunala skolor i andra kommuner. (figur 4.8).

Stockholms stad är gymnasierregionens största huvudman med 21 procent av regionens gymnasieelever inskrivna i en av stadens skolor. Tillsammans med stadens fristående skolor går nästan hälften av alla gymnasierregionens elever på en skola i belägen i Stockholm, samtidigt som antalet stockholmselever utgör drygt 30 procent av det totala elevunderlaget i regionen.

Den politiska målsättningen är att staden ska undvika utträngningseffekter både i egenregi och i lägeskommun Stockholm. Elever folkbokförda i Stockholms stad ska ha möjlighet att komma in på skolor inom staden och ska inte behöva resa utanför kommunen om de inte själva önskar det.

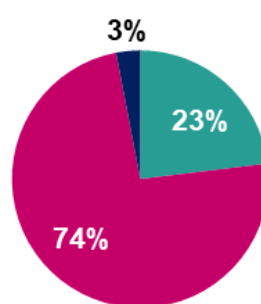
Figur 4.7: Elever i grundskola. Diagrammen nedan visar hur elever folkbokförda i Stockholm delas mellan olika huvudman. Fristående och kommunala anser skolor inom Stockholms stad. Övriga anser elever folkbokförda i Stockholm som går i kommunala- eller fristående skolor i andra kommuner samt elever i statliga skolor i Stockholm

Grundskola elever - Total

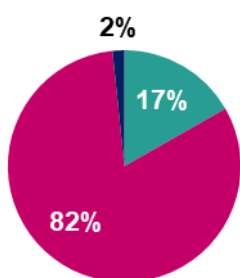
■ Fristående ■ Kommunal ■ Övrigt

Grundskola elever - åk 4-6

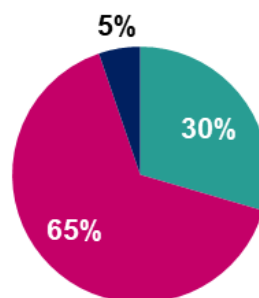
■ Fristående ■ Kommunal ■ Övrigt

Grundskola elever - åk F-3

■ Fristående ■ Kommunal ■ Övrigt

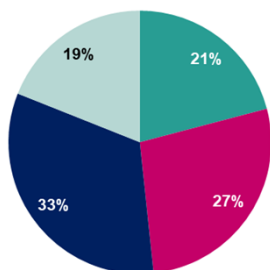
Grundskola elever - åk 7-9

■ Fristående ■ Kommunal ■ Övrigt

Figur 4.8: Elever i gymnasieskolan. Figuren på vänster visar hur elever folkbokförda inom gymnasierregionen går i skolan, figuren på höger för elever folkbokförda i Stockholm.

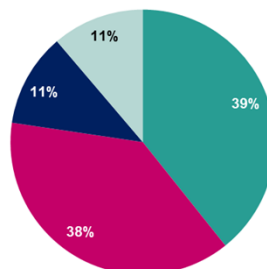
Regionens gymnasieelever per huvudman

■ Kommunal Stockholms stad ■ Fristående skola Stockholm stad
 ■ Kommunal i annan kommun ■ Fristående skola annan kommun

Källa: BER 2022 och UEDB 2022

Gymnasieskola - Stockholms elever per huvudman

■ Kommunal Stockholms stad ■ Fristående skola Stockholm stad
 ■ Kommunal i annan kommun ■ Fristående skola annan kommun

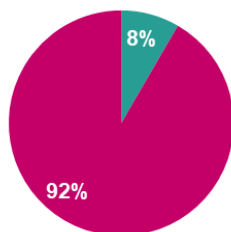
Källa: BER 2022 och UEDB 2022

4.6.2.3. Ekonomiskt nuläge

Den sammanlagda årshyran uppgår år 2023 till 2 583 mnkr.

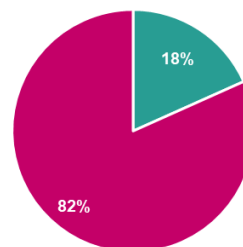
Figur 4.9: Andel kvadratmeter på kommunal och extern hyresvärd för kommunala grundskolor (vänster) och - gymnasieskolor (höger)

Grundskola - Andel kvadratmeter
Fördelade på kommunal hyresvärd och extern hyresvärd

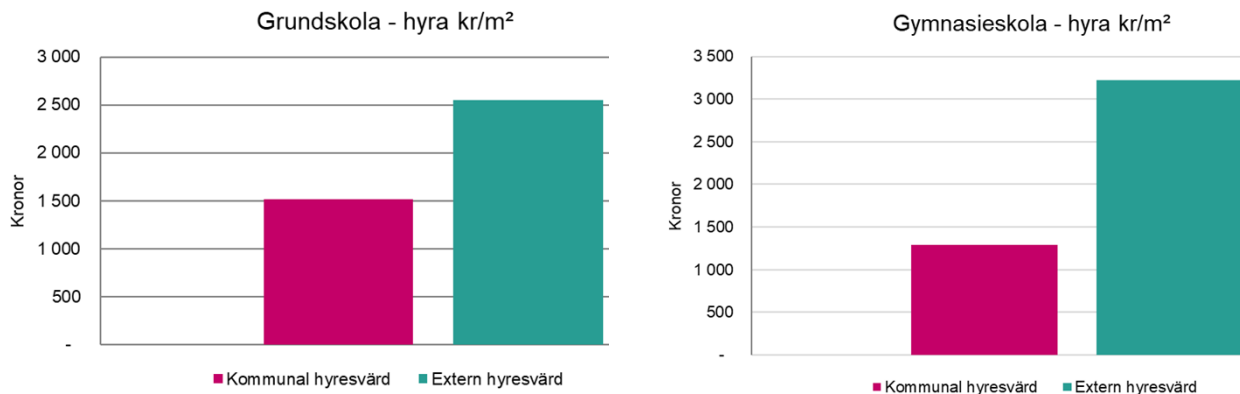
■ Extern hyresvärd ■ Kommunal hyresvärd

Gymnasieskola - Andel kvadratmeter
Fördelade på kommunal hyresvärd och extern hyresvärd

■ Extern hyresvärd ■ Kommunal hyresvärd

Figur 4.10: Hyra per m² för kommunala grundskolor (vänster) och - gymnasieskolor (höger)

I genomsnitt kostar hyra per kvadratmeter cirka 1 600 kronor både i grund- och gymnasieskolor. Förvaltningen hyr majoriteten av sina lokaler av kommunala hyresvärdar, framförallt SISAB. Det finns en stor variation mellan avtalen hur ytan beräknas varför kostnaden skiljer sig åt. Dessutom varierar lokalernas skick, geografiska placering och utformning vilket också påverkar hyreskostnaden. Förvaltningens billigaste lokaler har en hyra om ca 700 kronor per kvadratmeter och den dyraste närmare 9 000 kronor per kvadratmeter. Både kommunala och externa hyresvärdar återfinns på olika platser i skalan.

Lokaler som hyrs av kommunala hyresvärdar har i dagsläget en lägre genomsnittlig hyra per kvadratmeter än de lokaler som hyrs av externa hyresvärdar.

Kostnader för paviljongerna är dyrare än permanenta lokaler. De paviljonger som förvaltningen hyr av SISAB finns i två kategorier, dels paviljonger som SISAB själva äger där förvaltningen betalar grundschablon (941 kr/kvm år 2023), alternativt paviljonger som SISAB hyr in av extern part och då betalar förvaltningen paviljongschablon (391 kr/kvm år 2023) plus SISABs inhyrningskostnad. Majoriteten av paviljongerna ägs av extern hyresvärd. I enlighet med anvisningarna för lokalförsörjningsplan från Stadsledningskontoret visas alla paviljonger samt andra lokaler som förvaltningen hyr av SISAB men ägs av extern hyresvärd under kategorin extern hyresvärd i figuren 4.10

Den genomsnittliga kostnaden per kvadratmeter för externa hyresvärd är cirka 2800 kr. Kostnaden per kvadratmeter för externa hyresvärdar exklusive paviljonger och andra externa inhyrningar via SISAB blir istället 2300 kr

För de lokaler som förvaltningen hyr av SISAB så påverkas hyreskostnaden av stadens internränta samt av KPI vilket innebär att kostnaderna steg väldigt kraftigt år 2023 jämfört med året innan. Hyresavtal med externa hyresvärdar kan vara utformade på olika sätt men innehåller ofta en indexuppräkning vilket innebär att även dessa stigit kraftigt i kostnad senaste året. Hyresavtal med privata hyresvärdar har normalt en begränsad avtalstid och i samband med avtalstidens slut så har hyresvärderna möjlighet att säga upp förvaltningen för villkorsändring och i samband med det höja hyran till en marknadsmässig nivå. Sammanlagt

har hyreskostnaderna ökat med ca 209 mnkr jämfört med 2022 med anledning av index och internräntehöjning.

4.6.3. Planering av lokaler för år 2024–2031 (första planeringsperioden)

4.6.3.1. Lokalbehov under första planeringsperioden

Grundskola

Behov av elevplatser i grundskolan fram till 2031 är en sammanvägning av elevantalframskrivning samt strategisk bedömning utifrån elevernas rätt att gå i skolan nära hemmet:

- Att elevantalframskrivningen av antal elever i stadens kommunala grundskolor och 0-områden ²förväntas minska med 2 000 fram till 2031. Det bör dock uppmärksammas att enbart på Södermalm förväntas antal elever minska med 1600. Samtidigt elevantal förväntas öka speciellt i söderort.
- Det finns brist av elevplatser anpassade för årskurs 7–9 i många delar av staden
- Under året har det kommit stora förändringar till planerade större nybyggnationsområdets bostadsmängd och tidsplan. Förväntat skolbehov i dessa områden bedöms separat enligt senaste information, inte alltid i linje med elevantalframskrivningen
- Det finns omfattande behov att ersätta stora delar av den tidsbegränsade kapaciteten (cirka 10 000 platser) i befintligt bestånd innan bygglov går ut och att utöka antalet platser inom grundsärskolan.

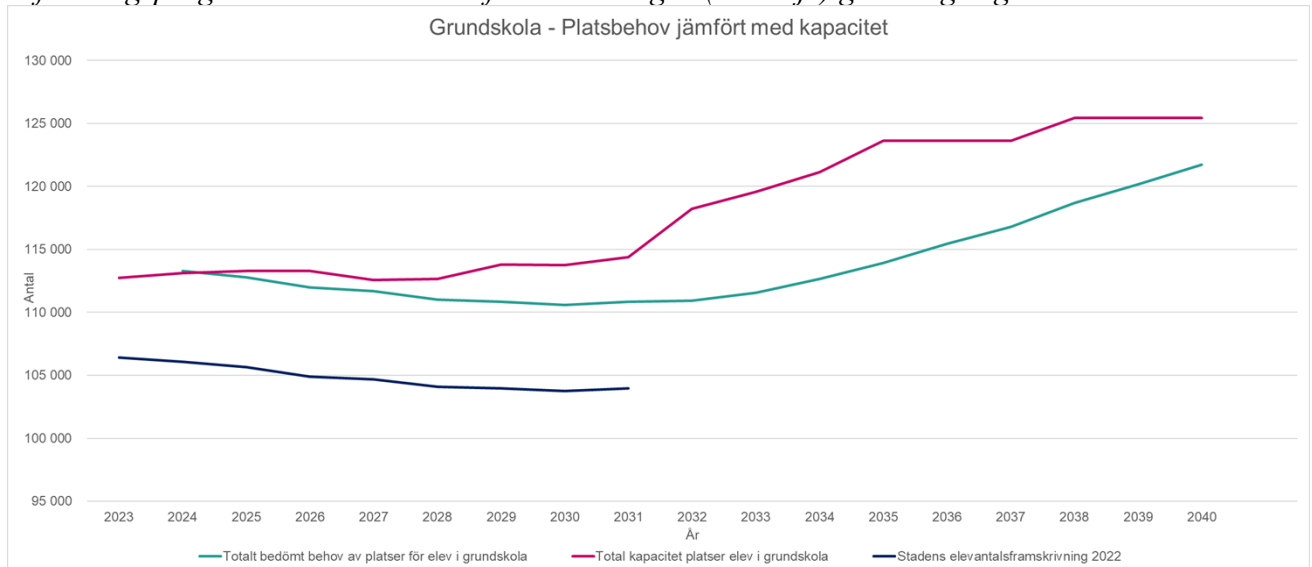
Förvaltningen planerar mellan år 2023–2031 att öka lokalkapaciteten med 2 300 elevplatser. Detta är en nedjustering av cirka 4000 platser mot förra årets lokalförsörjningsplan. Trots detta finns det fortfarande fler platser med i planeringen än vad framskrivningen ger stöd för. Detta betyder att det är troligt att färre projekt än vad som redovisas i lokalförsörjningsplanen kommer att erhålla genomförandebeslut och färdigställas inom planeringsperioden.

En kombination av vikande elevkullar i innerstaden och omfattande bostadsbyggnation i områden var befintliga skolor kan inte ta emot alla tillkommande elever inom staden rekommenderade avstånd gör att förvaltningen bedömer att planeringen av de 2 300 tillkommande elevplatser är i linje med behovet att säkerställa att alla barn har lika rätt till en elevplats nära hemmet. Samtidigt finns det behov av att hantera vikande elevkullar i innerstaden. Förvaltningen kommer under året att se över för eventuell omställning alternativt avveckling av lokaler för att säkerställa ett effektivt lokalutnyttjande. Avveckling kan till exempel innebära uppsägning av hyresavtal till en extern lokal som ligger utanför skolans fastighet eller tidsbegränsade lokaler med tidsbegränsade bygglov som inte längre är nödvändiga eller möjliga att användas för skolverksamhet.

Lokalbehov under första planeringsperiod per stadsdelsförvaltningsområde finns i bilaga 4.1.

² Med 0-område menas nya stadsdelar som inte finns 2022. Elever i 0-område har inte fördelats mellan stadens kommunala skolor och andra huvudmän

Figur 4.11: Grundskolans platsbehov (grön linje) jämfört med kapacitet (röd linje). Totalt bedömt behov av platser motsvarar platsbehov med 90 procents fyllnadsgrad i kommunala grundskolor fram till 2031. För 2032–2040 utgår behovet som motsvarande procentandel av befolkningsprognosen som elevtalsframskrivningen (blå linje) gör i dagsläget

Gymnasieskola

Vid första planeringsperiodens slut förväntas 7 900 fler gymnasieelever finnas i samverkansområdet. Enligt Stockholms stads elevtalsframskrivning förväntas 4 700 fler gymnasieelever gå på en skola i Stockholm varav 2 100 elever i egen regi.

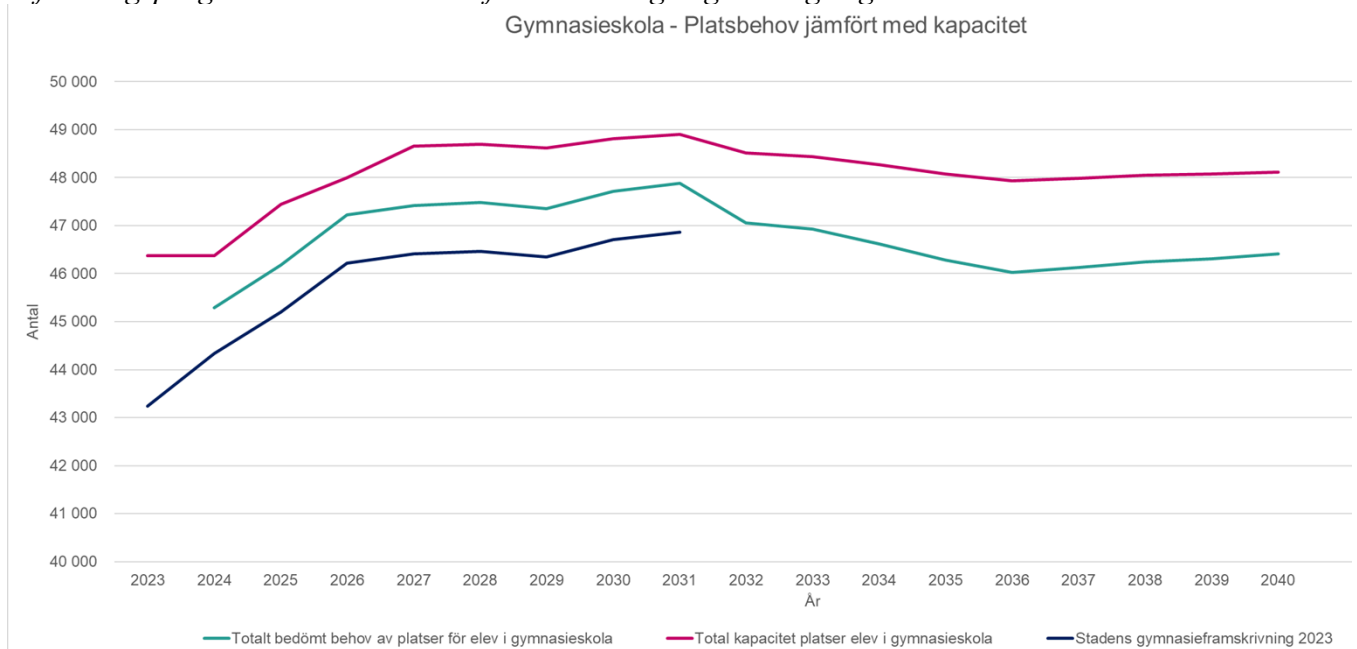
Ska stockholmselever ges möjlighet att komma in på en skola i staden i samma utsträckning som idag dag krävs en utökad kapacitet med nästan 5000 platser oavsett regi. Detta kräver en avvägning av:

- Elevtalsframskrivningen utgår från att dagens andelsfördelning mellan regi och kommun bibehålls under hela prognosperioden. Hänsyn behöver tas till framtida kapacitetsförändringar eller förändringar i programutbud som kan påverka fördelningen faller ut. Till exempel när en ny gymnasieskola startar och ett stort antal nya platser tillförs, kan detta leda till att andelsfördelningen förändras
- För gymnasieskolan är läge och attraktivitet avgörande. I innerstaden och stadens centrala delar är tillgången till mark begränsad och lokalkostnaderna är höga. Det är för förvaltningen inte ekonomiskt hållbart att planera för tillkommande kapacitet i enbart centrala delar. Detta skapar en ökad konkurrens på skolorna i innerstaden.
- Fristående skolorna förväntas öka i takt med elevtalsframskrivningen, det vill säga 2 500 nya platser fram till 2031. Med en svagare befolkningstillväxt tillsammans med rådande samhällsekonomiska förutsättningar finns en risk att investeringsviljan hos fristående aktörer försvagas. Då kan det krävas fler platser i egen regi om stockholmselever ska ges möjlighet till en skola inom staden.
- Under de senaste åren har relativt stor ökning av nya elevplatser skett i Stockholms kranskommuner i fristående regi. Många av dessa platser är även attraktiva för stockholmselever.

- Behoven av kapacitetsökning är inte lika stora i regionens övriga kommuner. Elevframskrivningen visar att det behövs plats för drygt 3 000 fler gymnasieelever i övriga länet fram till 2031. Detta är en relativt liten elevvolym som ska hanteras av 26 kommuner, vilket innebär att inte finns incitament för kommunala huvudmän att investera i nya enheter.

Fram till 2031 planerar förvaltningen för cirka 1 700 nya gymnasieplatser genom ny- och ombyggnation. Det är cirka 400 platser färre än det förväntade behovet i egen regi. Samtidigt finns ledig kapacitet inom befintligt lokalbestånd. Här förordas att befintliga lokalresurser nyttjas fullt ut före investeringar i nya lokaler.

Figur 4.12: Gymnasieskolans platsbehov jämfört med kapacitet. Totalt bedömt behov av platser motsvarar platsbehov med 95 procents fyllnadsgrad i kommunala grundskolor fram till 2031. För 2032–2040 utgår behovet som motsvarande procentandel av befolkningsprognosen som elevantalsframskrivningen gör i dagsläget.

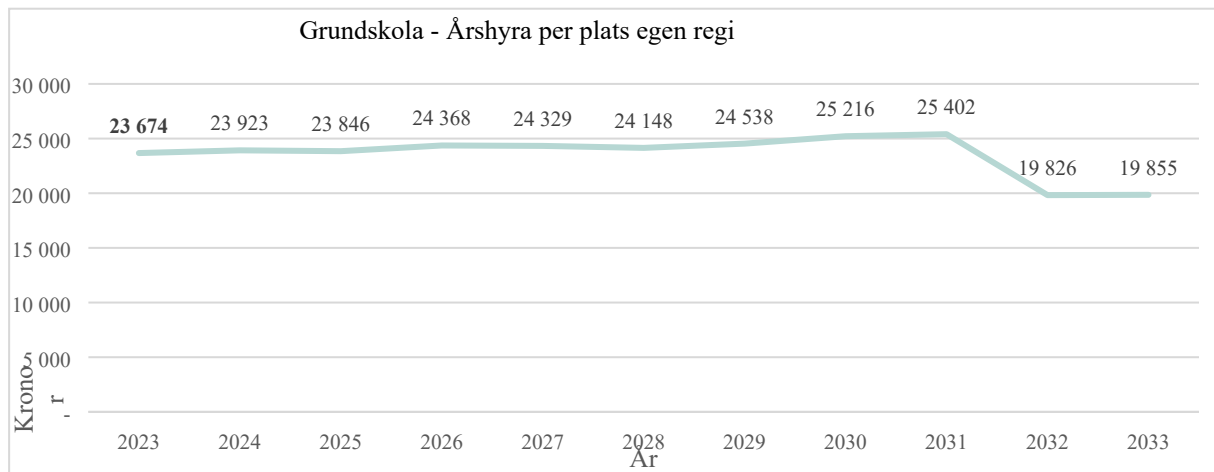

Ekonomi

Givet den planering som förvaltningen har idag så skulle hyreskostnaden per plats öka för både grund och gymnasieskolan fram till 2031. Antalet tillkommande platser år 2032–2040 beräknas enligt anvisningarna, dvs. i de fall det är oklart exakt vilket år behovet uppstår anges det tidigaste året i ett intervall i tabellerna. Flertalet projekt inom grundskola har ett osäkert färdigställande år och anges då inom ett intervall, till exempel år 2032–2035 och alla dessa platser ses i diagrammet som att de tillkommer år 2032. Kostnaderna beräknas däremot genom extrapolering och motsvarar därmed inte antalet platser för dessa två år.

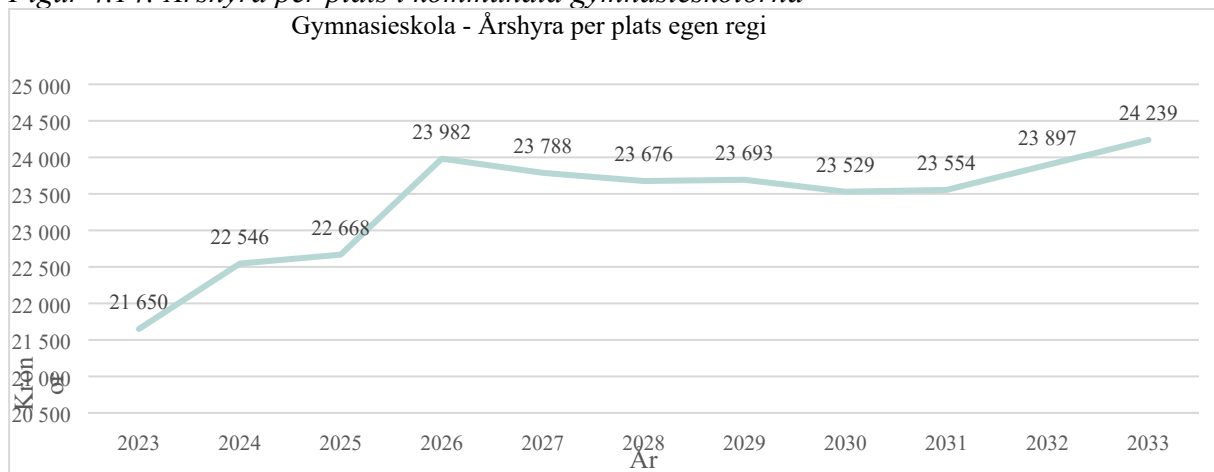
Kostnadsutvecklingen per plats behöver sättas i relation till fyllnadsgraden. De dyraste platserna för förvaltningen är såklart de som inte fylls av elever. För hyreskostnad per elev, se bilaga 4.1 och 4.2.

Figur 4.13: Årshyra per plats i kommunala grundskolorna.

Minskning i årshyran per plats år 2032 är relaterad till att flera större byggprojekt planeras färdigställas mellan år 2032–2037. När det är oklart exakt vilket år behovet uppstår ska det tidigaste året i spannet anges enligt anvisningarna.

Figur 4.14: Årshyra per plats i kommunala gymnasieskolorna

4.6.3.2. Planerade lokalförändringar under första planeringsperioden

Kapacitetsökande byggprojekt som ökar skolans kapacitet planeras för cirka 40 skolor. Omfattningen av dessa byggprojekt varierar från tillbyggnation motsvarande enstaka klassrum upp till nybyggnation av fullstora skolor. Nettokapacitetsökningen i staden är nästan 4000 platser varav 2 300 i grundskolan och 1 700 i gymnasieskolan. De största planerade byggprojekt presenteras i tabellen nedan. Alla byggprojekt, också ej kapacitetsförändrande, i de kommunala grundskolorna redovisas per stadsdelsnämndsområde i bilaga 4.1. och i de kommunala gymnasieskolorna i bilaga 4.2.

Figur 4.15: Större planerade byggprojekt 2023–2031 i grund- och gymnasieskolan

Skolans/projekt namn	Syfte	Netto kapacitetsförändring	färdigställande år
Adolfsbergsskolan	Ny F-6-skola i Mariehäll, Bromma. Ersätter tidsbegränsade lokaler. Inhyring.	-48	2027
Bergholmsbacken	Ny F-9 skola i Skarpnäck. Ersätter tidsbegränsade lokaler.	160	2030
Betty Petterssons grund- och gymnasieskola	Tidigare gymnasielokaler i Enskede som görs om till en ny gymnasie- och årskurs 7–9 skola. Årskurs 7–9 ersätter tidsbegränsade lokaler.	600 för gy, inga för 7–9	2025
Björnbodaskolan	Ny F-6-skola i Hässelby-Vällingby. Ersätter befintliga permanenta lokaler och tidsbegränsade lokaler samt kapacitetsökning	270	2029
Bromma gymnasium	Tillbyggnation i form av konceptskola,	350	2023
Bromstensstaden	Ny F-6-skola i Spånga-Tensta.	660	2029
Bäckahagens skola	Tillbyggnation för att utöka årskurs 7–9 kapacitet i Vantör, EÅV.	230	2025
Gröndalsskolan	Ny F-9 skola i Hägersten-Älvsjö. Ersätter befintliga permanenta lokaler samt kapacitetsökning.	360	2031
Hjorthagens skola	Tillbyggnation för att ersätta tidsbegränsade lokaler samt utöka med årskurs 7–9 (Norra innerstaden).	415	2029
Hästhagsskolan	Tillbyggnation till F-9 i Farsta. Kvickentorpsskolans verksamhet flyttas hit	368	2024
Lillholmsskolan	Tillbyggnation för att ersätta tidsbegränsade lokaler i Skärholmen	68	2023
Nya Sandåkraskolan i Stora Sköndal	Ny skola i Farsta. Ersätter befintliga Sandåkraskolan och tidsbegränsade lokaler samt kapacitetsökning till F-9.	342	2029
Skansvarnsskolan	Tillbyggnation för att utöka med årskurs 7–9 (Årsta) samt anpassad grundskola,	385	
Slakthusområdet, gy	Ny gymnasieskola i Enskede-Årsta.	800	2026
Slättgårdsskolan	Ombyggnation efter brand i Skärholmen,	40	
Sveaplans gymnasium	Möjlig ny gymnasieskola i Norra innerstaden		
Vasa Real	Tillbyggnation (Norra innerstaden). Roslagstullsskolans verksamhet flyttas hit.	130	2024
Vällingbyskolan	Tillbyggnation för att ersätta tidsbegränsade lokaler samt utöka årskurs 7–9 kapacitet i Vällingby.	120	2029

I tillägg förväntas grundskolans kapacitet ökas när Blommensbergsskolan i Gröndal och Vårbergsskolan i Skärholmen kommer att nyöppna sin verksamhet efter att lokalerna har använts som evakueringslokaler för andra skolor.

Förvaltningen ser även möjligheter att omstarta gymnasieverksamhet i tidigare Sveaplans gymnasiums lokaler nära Hagastaden. Utredningen är i mycket tidigt skede

Utöver planerade byggprojekt ser förvaltningen ett ökat behov av att ställa om flera befintliga skolors årskursindelning för att bättre motsvara områdets behov de kommande åren, till exempel från F-6 till F-9, i följd av förändringar i befolkningsprognos och elevantalsframskrivning. I innerstaden finns det behov av att hantera grundskolans vikande elevkullar.

4.6.4. Planering av lokaler för år 2032–2040 (andra planeringsperioden)

4.6.4.1. Lokalbehov under andra planeringsperioden

Efter år 2031 förväntas antalet barn och unga i grundskoleålder återigen öka till följd av omfattande bostadsbyggande. Stora delar av den prognostiserade ökningen av 10 100 barn och unga 6–15 år fram till år 2040 förväntas ske i anslutning till större exploateringsområden. Behoven av nya skolor är direkt knutna till bostadsplaner, vilket gör att tidplan och kapacitet för nya skolor helt och hållet är relaterat till planprogrammets genomförandetakt och omfattning.

Antalet unga i gymnasieåldern i Stockholm förväntas ligga kvar på ungefär samma nivå under hela prognosperioden. En viss nedgång sker fram till 2036 men som återhämtas vid prognosperiodens slut.

4.6.4.2. Planerade lokalförändringar under andra planeringsperioden

Förändringar i staden befolkningsprognos fram till 2040 gör att förväntad ökning av antal grundskoleelever blir betydligt färre än tidigare år. Detta gör att förvaltningen har tagit bort ett antal tilltänkta platser från planeringen mot föregående år, samt tydliggjort om kvarstående möjliga platser för en ny skola anses vara aktuella före eller efter år 2040 sett mot dagens befolkningsprognos.

Förvaltningen ser över behovet att etablera tolv nya grundskolor mellan 2032–2040:

- Innerstaden/Norra Djurgårdsstaden: Frihamnen och Södra Värtan
- Söderort: Karlsvik, Slakthusområdets grundskola, Svedjaren, Årstafältet 1 och Älvsjö-Örby 1
- Västerort: Dalhagens BP, Kista Äng, Mariehäll åk 7–9 och Riksby/Linta gårdsväg. I tillägg ser förvaltningen över möjligheter att använda Sankt Jacobi för permanent verksamhet på lång sikt.

För gymnasieskolan har förvaltningen idag inga planerade lokalförändringar mellan 2031 och 2040.

4.6.5 Fristående skolor

4.6.5.1. Nuläge 31 januari 2023

Det finns cirka 120 fristående grundskolor inom Stockholms stad med cirka 23 500 stockholms elever. Fristående grundskolor finns i alla stadsdelsnämndsområden. Dessutom går 2300 stockholms elever i en fristående skola i annan kommun och 200 stockholms elever i fristående grundsärskolor. Det varierar stort hur de fristående skolorna tar in elever. De flesta fristående skolor som har fler sökande än skolan kan ta in har sitt eget kösystem. Många använder också syskonförtur.

Det finns cirka 70 fristående gymnasieskolor i Stockholms stad med cirka 23 900 elever varav 11 200 bor i Stockholm. Fristående gymnasieskolor är i hög grad koncentrerade till innerstaden eller i Liljeholmen, vilka rymmer nästan 90 procent av eleverna i fristående gymnasieskola.

Förvaltningen har uppmärksammat att många fristående skolor bedriver verksamhet i lokaler med tidsbegränsade bygglov. Detta har medfört att skolor kan byta sina lokaler. Det finns skolor som har flyttat ut till exempel från innerstaden till ytterförort eller till angränsande kommuner. Antal fristående gymnasieskolor har också samlats till nya campusområden.

4.6.5.2. Lokalförändringar fristående grundskola

I förvaltningens uppdrag ingår att säkerställa och bevaka att alla elever i Stockholms stad har en skolplats och en skola nära hemmet. Vid nybyggnation sker det genom att SISAB får en markanvisning och förvaltningen kan beställa en skola. Om marken i stället är privat, alternativt att en friskola får en markanvisning för grundskola, kan förvaltningen inte säkerställa att skolbehovet blir omhändertaget lokalt eftersom friskolor själva råder över sitt intag och kan välja vilka elever de tar in. Planering för att säkerställa mark för nya skolor inom ramen för SAMS ser till stadens totala skolbehov, oavsett huvudman. Förvaltningen önskar, inom ramen för SAMS, att pröva frågan kring fristående huvudmän med lokalt intag för att garantera att elever får en skola nära hemmet oavsett skolans regi.

Ansökningar om att starta nya utbildningar har minskat de senaste åren. Samtidigt har elevantalsframskrivningar skrivits ned, kostnaderna ökat generellt och det har blivit svårare att hitta passande lokaler inom staden när möjligheter för tidsbegränsade inhyrningar har blivit svårare. För gymnasieskolor kan också nya lagkrav påverka. För utbildningar som påbörjas hösten 2025 tillämpas nya skollagen om dimensionering av gymnasial utbildning. Det innebär att nya utbildningar inom gymnasieskolan godkänns om de bedöms fylla arbetsmarknadens behov.

När en fristående aktör vill ansöka om godkännande som huvudman för en ny skola eller för en utökning av verksamheten vid en befintlig fristående skola behöver aktören söka tillstånd från Skolinspektionen. Stockholms stad är endast en remissinstans inför godkännande av en fristående skola. Därför behöver inte en enskild aktör vända sig till förvaltningen förrän efter

ett eventuellt godkännande från Skolinspektionen. Detta betyder att förvaltningen får kännedom om att en ny fristående skola ska starta eller en befintlig skola ska utöka med ytterligare utbildningar (t.ex. årskurs inom grundskolan eller nationellt program eller inriktning inom gymnasieskolan) cirka ett år innan planerad start. En enskild huvudman behöver också hålla samråd om en beviljad verksamheten med den kommun där utbildningen ska bedrivas. Ett sådant samråd sker vanligtvis några månader innan utbildningsstart. Vid flytt av en skolenhet inom kommunen finns dock ingen skyldighet att vare sig ansöka om nytt tillstånd från Skolinspektionen eller att genomföra ett samråd med staden.

Nedan redovisas beviljade och nu föreliggande ansökningar om tillstånd för fristående skola som remitterats till staden. Dock redovisas inte avvikelser från de nationella programmen inom gymnasieskolan då sådana tillstånd är tidsbegränsade. Inte heller redovisas tillstånd för internationella skolor med enskild huvudman. I dagsläget är det oklart vilka av de nu remitterade ansökningarna som kommer att godkännas. Det kan även tillkomma ytterligare ansökningar.

Fristående grundskolor

Under 2022 har en enskild huvudman fått godkännande att etablera en ny anpassad grundskola, med start tidigast under kalenderåret 2023. En fristående grundskola har även fått tillstånd att utöka sin verksamhet med fler årskurser tidigast under kalenderåret 2023.

Inför höstterminen 2023 har förvaltningen fått fem ansökningar om att starta ny grundskola eller utöka befintlig verksamhet på remiss från Skolinspektionen. Av dessa avser fyra ansökningar etableringar av nya skolenheter. En ansökan avser tillstånd för att utöka sin verksamhet.

Fram till 13 mars 2023 har förvaltningen fått ansökningar om att starta tre grundskolor och utöka befintlig verksamhet i två skolor på remiss från Skolinspektionen antingen inför höstterminen 2024 eller 2025. Ytterligare ansökningar kan komma in.

Fristående gymnasieskolor

Under 2022 har en ny gymnasieskola fått godkännande att starta i Stockholms stad tidigast under kalenderåret 2023 och en gymnasieskola har fått ny huvudman.

Därutöver har sex befintliga gymnasieskolor fått tillstånd att utöka sin verksamhet med ytterligare utbildningar.

Inför höstterminen 2023 har förvaltningen fått tre ansökningar om att starta en ny gymnasieskola inom Stockholms kommun på remiss från Skolinspektionen. Vidare har sex ansökningar om tillstånd att utöka sin verksamhet vid befintliga skolor inom Stockholms kommun inkommit på remiss. Det har även inkommit fyra ansökningar om godkännande som huvudman för gymnasieskola avseende särskild variant samt två ansökningar om nationellt godkända idrottsutbildningar samt en om riksrekryterande utbildningar. Vad gäller närliggande kommuner har det inkommit 11 remisser avseende antingen nyetablering av en skolenhet eller en utökning av befintlig verksamhet.

Fram till 13 mars 2023 har förvaltningen fått ansökningar om att starta två gymnasieskolor och utöka befintlig verksamhet i nio skolor på remiss från Skolinspektionen antingen inför höstterminen 2024 eller 2025. Ytterligare ansökningar kan komma in. Vad gäller närliggande

kommuner har det inkommit nio remisser avseende antingen nyetablering av en skolenhet eller en utökning av befintlig verksamhet.

4.7 Övrig information

Planering för de lokaler som är uppsägningsbara sker kontinuerligt. Detta avser avveckling, ersättning av lokaler samt omförhandling av avtal. Detaljerad planering kring lokalförändring för grundskolan finns angivet för respektive stadsdelsnämndsområde i bilaga 4.1, och för gymnasieskolan i bilaga 4.2.

4.7.1 Särskild redovisning av projekt: Evakueringsskolan i Västerort

Fem skolor i Västerort står inför omfattande underhållsrenoveringar och ombyggnationer. Dessa är Grimstaskolan, Abrahamsbergsskolan, Blackebergsskolan, Hässelbygårdsskolan och Nya Elementar. Förvaltningen har därför planerat för en tillfällig evakueringsskola i Västerort som förväntats kunna lösa evakueringsbehovet för samtliga dessa skolor. Förslaget innebar att skolorna turas om att använda evakueringsskolan under en tioårsperiod.

Under 2022 uppmärksammades risker för ytterligare väsentliga fördyringar samt förseningar. Förvaltningen beslutade därför att pausa projektet. SISAB har nu erbjudit förvaltningen att hyra skolbyggnaden Sankt Jacobi i Vällingby, då tidigare hyresgäst lämnat lokalerna. Inhyrningen av Sankt Jacobi innebär en väsentligt mer fördelaktig tidplan och budget i jämförelse med den planerade tillfälliga evakueringsskolan i Västerort. Som en konsekvens av detta förbereder förvaltningen ett ärende för att projektet om en tillfällig evakueringsskola avbryts samt om inhyrning av Sankt Jacobi i Vällingby från och med 1 april 2023. Ärendet hanteras i utbildningsnämnden 2023-03-30.

Kapaciteten i Sankt Jacobi motsvarar den som planerades i den tillfälliga evakueringsskolan i Västerort., vilket innebär en grundskola för årskurs F-9 med tre paralleller om totalt 30 grupper. Tillagningskök samt specialsalar finns. En del av idrottsbehovet planeras lösas genom timbokning i Vällingby sim- och idrottshall.

Projektkostnader

Sammanlagd nedlagd kostnad för tillfällig evakueringsskola samt idrottstält i Västerort uppgår till 11,4 mnkr. Förvaltningen har fakturerats dessa kostnader under 2022 med anledning av att projektet blev framflyttat i tid. Inga ytterligare kostnader tillkommer.

Status för projekt i skolor som ska använda evakueringsskolan

Behovet av underhåll och verksamhetsanpassningar i de skolor som planeras att evakueras är oförändrat och därmed också behovet av evakuering. Beslut fattas separat för var och ett av byggprojekten enligt ordinarie projektprocess. Första skolan som ska evakueras är Grimstaskolan med start vårterminen 2024. Ett genomförandebeslut för projektet beslutades av nämnden i april 2022 med godkännande i Kommunstyrelsens ekonomiutskott i maj 2022.